

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan ulkomaalaislakia muutettavaksi. Ehdotetulla lailla pantaisiin täytäntöön kolmansien maiden kansalaisten erityistä maahanpääsymenettelyä tieteellistä tutkimusta varten koskeva niin sanottu tutkijadirektiivi. Direktiivissä säädetään edellytyksistä, jotka koskevat kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden maahanpääsyä jäsenvaltioihin yli kolmen kuukauden ajaksi jonkin tutkimuslaitoksen kanssa tehdyn vastaanottosopimuksen mukaisesti toteutettavaa tutkimushanketta varten. Direktiiviä on sovellettava niiltä osin kuin se koskee direktiivin määritelmän mukaisia tutkijoita.

Esityksen tavoitteena on edistää kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden maahanpääsyä Suomeen lisäämällä ulkomaalaislakiin säännökset direktiivin mukaisesta uudesta maahanpääsymenettelystä, joka olisi rinnakkainen nykyisten maahanpääsymenettelyjen kanssa. Direktiivissä määritellyt edellytykset täyttävät tutkimuslaitokset ja tutkijat voisivat siten valita jatkossa uuden ja nykyisten maahanpääsymenettelyjen välillä. Tutkimuslaitokset ja tutkijat, jotka pitävät nykyisiä maahanpääsymenettelyjä suotuisina tai jotka eivät täytä direktiivin edellytyksiä, voisivat jatkossakin käyttää nykyisiä maahanpääsymenettelyjä.

Uuden maahanpääsymenettelyn perustana olisi tutkimuslaitoksen ja tutkijan välinen vastaanottosopimus, jossa tutkimuslaitos sitoutuu vastaanottamaan tutkijan tutkimustyöhön ja tutkija sitoutuu suorittamaan tutkimustyön ennalta sovitun mukaisesti. Vastaanottosopimuksen perusteella maahanmuuttoviranomaiset myöntäisivät tutkijalle oleskeluluvan, jos tutkijan maahantulon ja maassa oleskelun edellytykset täyttyvät. Oleskelulupa sisältäisi mahdollisuus suorittaa osa tutkimustyöstä toisessa jäsenvaltiossa. Jos tutkija oleskelee tässä tarkoituksessa enintään kolme kuukautta toisessa jäsenvaltiossa, tutkimustyö voitaisiin toteuttaa ensimmäisessä jäsenvaltiossa tehdyn vastaanottosopimuksen perusteella olettaen, että tutkijan maahanpääsyn edellytykset toisessa jäsenvaltiossa täyttyvät.

Uusi maahanpääsymenettely perustuisi tutkimuslaitosten ja maahanmuuttoviranomaisten väliseen yhteistyöhön siten, että tutkimuslaitokselle annettaisiin keskeinen asema tutkijan maahanpääsymenettelyssä. Samalla säilytettäisiin ennallaan maahanmuuttoviranomaisten maahanmuuton valvontaa koskevat toimivaltuudet.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua sen hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Tutkijadirektiivi.....	4
1 luku. Yleiset säännökset.....	4
2 luku. Tutkimusorganisaatiot.....	5
3 luku. Tutkijoiden maahanpääsy.....	6
4 luku. Tutkijoiden oikeudet.....	7
5 luku. Menettely ja avoimuus.....	8
6 luku. Loppusäännökset.....	8
2.2 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	8
Yleistä.....	8
Oleskelulupatyypit ja oleskeluluvan voimassaoloaika.....	8
Työntekijän oleskelulupa.....	9
Työnteko ilman työntekijän oleskelulupaa ja ilman oleskelulupaa.....	9
Tilapäinen työntekijän oleskelulupa ulkomailta haettuna.....	9
Jatkuva työntekijän oleskelulupa ulkomailta haettuna.....	9
Rajoittamaton työnteko muun kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla.....	10
Rajoitettu työnteko muun kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla.....	10
Työnteko ilman oleskelulupaa.....	10
Muut edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle.....	11
Oleskeluluvan myöntäminen Suomeen tuleville tutkijoille ja muille asiantuntijoille.....	11
Kolmansien maiden kansalaisuutta olevat Suomeen tulevat tutkijat ja muut asiantuntijat.....	11
Tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden oleskelulupahakemusten ja -päätösten määrät.....	12
Tutkijoiden oleskelulupahakemusten käsittelyaika.....	13
2.3 EU:n lainsäädäntö.....	13
2.4 Direktiivin täytäntöönpano eräissä EU:n jäsenvaltioissa.....	13
2.5 Nykytilan arviointi.....	16
Yleistä.....	16
Direktiivin artiklat, jotka aiheuttavat muutoksia ulkomaalaislakiin tai muihin säädöksiin.....	17
Direktiivin artiklat, jotka eivät aiheuta muutoksia ulkomaalaislakiin tai muihin säädöksiin.....	19
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	21
3.1 Tavoitteet.....	21
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	22
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	22
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	23

5	ASIAN VALMISTELU	23
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	25
1	Lakiehdotuksen perustelut	25
2	Tarkemmat säännökset ja määräykset	30
3	Voimaantulo	30
4	Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	30
	LAKIEHDOTUS	32
	Laki ulkomaalaislain muuttamisesta	32
	LIITE	36
	RINNAKKAISTEKSTI	36
	Laki ulkomaalaislain muuttamisesta	36

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan unionin neuvosto antoi 12 päivänä lokakuuta 2005 direktiivin 2005/71/EY kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsymenettelystä tieteellistä tutkimusta varten (jäljempänä *tutkijadirektiivi*). Direktiivissä säädetään kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden maahanpääsyn edellytyksistä EU:n jäsenvaltioihin yli kolmen kuukauden ajaksi tutkimusorganisaation kanssa tehdyn vastaanottosopimuksen mukaisesti toteutettavaa tutkimushanketta varten. Direktiivillä pyritään edistämään tutkimustarkoituksessa yhteisön alueelle pyrkivien kolmansien maiden kansalaisuutta olevien maahanpääsyä lähentämällä jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä.

Kolmansien maiden kansalaisuutta oleville myönnettäviä oleskelulupia koskevat säännökset ovat ulkomaalaislain (301/2004) 4 luvussa ja työntekoa koskevat säännökset 5 luvussa. Nykyinen ulkomaalaislaki vastaa monilta osin direktiivin säännöksiä, mutta direktiivin johdosta ulkomaalaislakiin ehdotetaan tehtäväksi joitain muutoksia.

Esityksessä käytetään käsitettä tutkimusorganisaatio selostettaessa tutkijadirektiivin sisältöä, koska direktiivin suomenkielisessä versiossa käytetään mainittua käsitettä. Ulkomaalaislaissa ehdotetaan kuitenkin käytettäväksi käsitettä tutkimuslaitos.

Ulkomaalaisviraston nimi muuttuu 1 päivänä tammikuuta 2008 alkaen Maahanmuuttovirastoksi. Nykytilaa selostettaessa virastosta käytetään nimeä Ulkomaalaisvirasto. Lakiehdotuksen voimaantulon ja Ulkomaalaisviraston nimenmuutoksen jälkeistä tilaa selostettaessa virastosta käytetään nimeä Maahanmuuttovirasto.

2 Nykytila

2.1 Tutkijadirektiivi

Tutkijadirektiivi on jaettu kuuteen lukuun. Ensimmäinen luku (1—4 artikla) koskee di-

rektiivin tavoitetta, määritelmiä, soveltamisalaa ja suotuisampia säännöksiä. Toinen luku (5 ja 6 artikla) koskee tutkimusorganisaatioiden hyväksymistä ja tutkimusorganisaation ja tutkijan välistä vastaanottosopimusta. Kolmas luku (7—10 artikla) koskee tutkijoiden maahantulon edellytyksiä, oleskeluluvan voimassaoloaika, tutkijan perheenjäsenelle myönnettävää oleskelulupaa ja oleskeluluvan peruttamista ja uusimatta jättämistä. Neljäs luku (11—13 artikla) koskee tutkijoiden opetusoikeutta, tasavertaista kohtelua ja liikkuvuutta jäsenvaltioiden välillä. Viides luku (14 ja 15 artikla) koskee maahantuloa koskevia oleskelulupahakemuksia ja hakemusten käsittelyä. Kuudes luku (16—21 artikla) sisältää tavanomaiset loppusäännökset.

1 luku. Yleiset säännökset

Tavoite. 1 artikla. Direktiivin tavoitteena on säätää edellytyksistä kolmansien maiden tutkijoiden maahanpääsulle jäsenvaltioihin yli kolmen kuukauden ajaksi jonkin tutkimusorganisaation kanssa tehdyn vastaanottosopimuksen mukaisesti toteutettavaa tutkimushanketta varten.

Määritelmät. 2 artikla. Direktiivissä tarkoitetaan kolmannen maan kansalaisella henkilöä, joka ei ole perustamissopimuksen 17 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu unionin kansalainen.

Tutkimuksella tarkoitetaan luovaa ja järjestelmällistä toimintaa, jonka tavoitteena on esimerkiksi ihmistä, kulttuuria ja yhteiskuntaa koskevan tiedon lisääminen ja tämän tiedon käyttäminen uusien sovellutusten kehittämiseen.

Tutkimusorganisaatiolla tarkoitetaan julkista tai yksityistä, tutkimusta tekevää organisaatiota, jonka jäsenvaltio on hyväksynyt lainsäädäntönsä tai hallinnollisen käytäntönsä mukaisesti.

Tutkijalla tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, jolla on tohtorinkoulutusohjelmaan pääsyn mahdollistava ylempi korkea-koulututkinto ja jonka tutkimusorganisaatio valitsee toteuttamaan sellaista tutkimushanketta, johon tavallisesti edellytetään mainittua tutkintoa.

Oleskeluluvalla tarkoitetaan mitä tahansa jäsenvaltion viranomaisten myöntämää lupaa, jossa erityisesti mainitaan ”tutkija” ja jonka perusteella kolmannen maan kansalainen voi laillisesti oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen (EY) N:o 1030/2002 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Soveltamisala. 3 artikla. Direktiiviä sovelletaan kolmansien maiden kansalaisiin, jotka hakevat pääsyä jonkin jäsenvaltion alueelle tutkimushankkeen toteuttamista varten.

Direktiiviä ei sovelleta kolmansien maiden kansalaisiin, jotka oleskelevat jäsenvaltiossa hakeakseen kansainvälistä suojelua tai tilapäisten suojelujärjestelyjen perusteella.

Direktiiviä ei myöskään sovelleta kolmansien maiden kansalaisiin, jotka hakevat jäsenvaltion oleskelulupaa direktiivissä 2004/114/EY tarkoitetun opiskelijan ominaisuudessa tehdäkseen tutkimusta tohtorintutkintoa varten.

Lisäksi direktiiviä ei sovelleta kolmansien maiden kansalaisiin, joiden maasta poistamista on lykätty toiseikkoihin perustuvista tai oikeudellisista syistä.

Direktiiviä ei sovelleta tutkijoihin, jotka tutkimusorganisaatio on lähettänyt jossakin toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan toiseen tutkimusorganisaatioon.

Suotuisimmat säännökset. 4 artikla. Direktiivi sallii kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin sisältyvien suotuisampien säännösten soveltamisen. Edellä mainittuja sopimuksia ovat tehneet yhteisö tai yhteisö ja sen jäsenvaltiot yhden tai useamman kolmannen maan kanssa, tai edellä mainittuja sopimuksia ovat tehneet yksi tai useampi jäsenvaltio yhden tai useamman kolmannen maan kanssa.

Direktiivi ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen antaa tai pitää voimassa säännöksiä, jotka ovat direktiivin soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden kannalta suotuisampia.

2 luku. Tutkimusorganisaatiot

Hyväksyminen. 5 artikla. Tutkimusorganisaation, joka haluaa toimia direktiivissä määritellyn maahanpääsymenettelyn mukaisena tutkijan vastaanottajana, on ensin saatava tätä varten asianomaisen jäsenvaltion hyväksyminen.

Tutkimusorganisaatioiden hyväksymisen on tapahduttava jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä tai hallinnollisessa käytännössä esitettyjen menettelyjen mukaisesti. Julkisten ja yksityisten organisaatioiden on tehtävä hyväksymistä koskevat hakemukset kyseisten menettelyjen mukaisesti, ja hakemusten perustana on oltava kyseisten organisaatioiden virallinen tehtävä tai toiminnan tavoite sekä todisteet tutkimuksen harjoittamisesta. Tutkimusorganisaatiolle myönnetyn hyväksymisen on oltava voimassa vähintään viisi vuotta. Jäsenvaltiot voivat poikkeustapauksissa myöntää hyväksymisen lyhyemmäksi ajaksi.

Jäsenvaltiot voivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti edellyttää tutkimusorganisaatioilta kirjallista sitoumusta siitä, että jos tutkija jää laittomasti jäsenvaltion alueelle, kyseinen organisaatio on vastuussa tutkijan oleskelun ja paluun aiheuttamien julkisiin varoihin kohdistuvien kustannusten korvaamisesta. Tutkimusorganisaation taloudellinen vastuu päättyy viimeistään kuuden kuukauden kuluttua vastaanottosopimuksen voimaolo päättyisestä.

Jäsenvaltiot voivat säätää, että hyväksytyt organisaation on kahden kuukauden kuluessa asianomaisen vastaanottosopimuksen voimaolo päättyisestä toimitettava jäsenvaltioiden tätä tarkoitusta varten määräämälle toimivaltaiselle viranomaiselle vahvistus siitä, että työ on suoritettu jokaisessa tutkimushankkeessa, jota varten direktiivin mukainen vastaanottosopimus on allekirjoitettu.

Jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on julkaistava luettelo direktiivin tarkoitusta varten hyväksytyistä tutkimusorganisaatioista ja päivitettävä luettelo säännöllisesti.

Muiden toimenpiteiden ohella jäsenvaltio voi kieltäytyä uusimasta tutkimusorganisaation hyväksymisen tai päättää peruuttaa sen, jos organisaatio ei enää täytä 5 artiklassa säädettyjä edellytyksiä, tai jos hyväksyminen on

hankittu vilpillisin keinoin taikka jos organisaatio on allekirjoittanut vastaanottosopimuksen kolmannen maan kansalaisen kanssa vilpillisesti tai huolimattomasti.

Kun hyväksyminen on evätty tai peruutettu, kyseistä organisaatiota voidaan kieltää hakemasta uutta hyväksymistä enintään viiden vuoden ajan hyväksymisen peruuttamista tai uusimatta jättämistä koskevan päätöksen julkaisupäivästä.

Jäsenvaltiot voivat määritellä kansallisessa lainsäädännössään, mitä seurauksia hyväksymisen peruuttamisesta tai hyväksynnän uusimatta jättämisestä on voimassa oleville direktiivin mukaisille vastaanottosopimuksille ja asianomaisten tutkijoiden oleskeluluville.

Vastaanottosopimus. 6 artikla. Tutkimusorganisaation, joka haluaa toimia tutkijan vastaanottajana, on allekirjoitettava tämän kanssa vastaanottosopimus, jolla tutkija sitoutuu saattamaan tutkimushankkeen loppuun ja organisaatio sitoutuu vastaanottamaan tutkijan mainitun kuitenkin rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.

Tutkimusorganisaatio voi allekirjoittaa vastaanottosopimuksen vain, jos organisaation asianomaiset toimielimet ovat hyväksyneet tutkimushankkeen tarkistettuaan ensin tutkimuksen tavoitteen, keston ja toteutukseen tarvittavien varojen saatavuuden ja tutkijan pätevyyden tutkimustavoitteiden kannalta. Pätevyydestä on oltava osoituksena oikeaksi todistettu jäljennös tutkijan tutkintotodistuksesta 2 artiklan tutkijan määritelmän mukaisesti.

Vastaanottosopimuksen allekirjoittamisen edellytyksenä on myös, että tutkijalla on oleskelunsa ajan käytössään riittävät kuukausittaiset varat, jotka vastaavat jäsenvaltion tätä varten julkistamaa vähimmäismäärää ja joilla tutkija kattaa oleskelu- ja paluukustannuksensa ilman, että hänen tarvitsee turvautua kyseisen jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmään.

Lisäksi vastaanottosopimuksen allekirjoittaminen edellyttää, että tutkijalla on oleskelunsa ajan sairausvakuutus kaikkien niiden riskien varalta, joiden osalta jäsenvaltion kansalaiset yleensä on vakuutettu.

Vastaanottosopimuksen allekirjoittamisen edellytyksenä on myös, että vastaanottoso-

pimuksessa täsmennetään tutkijan oikeussuhde ja työehdot.

Vastaanottosopimuksen allekirjoittamisen jälkeen tutkimusorganisaatiota voidaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti vaatia antamaan tutkijalle henkilökohtainen ilmoitus siitä, että tutkimusorganisaatiolla on 5 artiklan mukaisesti taloudellinen vastuu tutkijan oleskelun ja paluun aiheuttamien julkisiin varoihin kohdistuvien kustannusten korvaamisesta, jos tutkija jää laittomasti jäsenvaltion alueelle.

Vastaanottosopimus päättyy automaattisesti, kun tutkijaa ei päästetä maahan tai kun tutkimusorganisaation ja tutkijan välinen oikeussuhde purkautuu.

Tutkimusorganisaation on ilmoitettava mahdollisimman pian jäsenvaltion tätä tarkoitusta varten nimeämälle viranomaiselle kaikista seikoista, jotka estävät vastaanottosopimuksen täytäntöönpanon.

3 luku. Tutkijoiden maahanpääsy

Maahanpääsyn edellytykset. 7 artikla. Kolmannen maan kansalaisella, joka hakee maahanpääsyä direktiivin tarkoitusta varten, on oltava kansallisessa lainsäädännössä määritelty voimassa oleva matkustusasiakirja jäsenvaltioiden voidessa edellyttää, että matkustusasiakirjan voimassaoloaika kattaa vähintään oleskeluluvan voimassaoloajan. Lisäksi henkilöllä tulee olla tutkimusorganisaation kanssa 6 artiklan mukaisesti allekirjoitettu vastaanottosopimus ja tarvittaessa tutkimusorganisaation hänelle antama artiklan 6 mukainen taloudellista vastuuta koskeva ilmoitus. Lisäksi maahanpääsyn edellytyksenä on, että henkilöä ei pidetä uhkana yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle tai kansanterveydelle.

Jäsenvaltion on tarkastettava, että kaikki 7 artiklassa mainitut edellytykset täyttyvät. Jäsenvaltiot voivat myös tarkastaa ehdot, joiden perusteella vastaanottosopimus on tehty. Kun edellytysten on todettu 7 artiklassa tarkoitettujen tarkastusten perusteella täyttyneen, tutkija on päästettävä jäsenvaltion alueelle vastaanottosopimuksen toteuttamiseksi.

Oleskeluluvan voimassaoloaika. 8 artikla. Jäsenvaltioiden on myönnettävä oleskelulupa ja uusittava se, jos 6 ja 7 artiklassa asetetut

edellytykset edelleen täytyvät. Jos tutkimushankkeen on suunniteltu kestävän alle vuoden, on oleskelulupa voimassa hankkeen keston ajan.

Perheenjäsenet. 9 artikla. Kun jäsenvaltio päättää myöntää oleskeluluvan tutkijan perheenjäsenille, näiden oleskelulupien voimassaoloajan on oltava sama kuin tutkijalle myönnetyssä oleskeluluvassa, edellyttäen, että tämä on mahdollista näiden henkilöiden matkustusasiakirjojen voimassaoloaikojen perusteella. Asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa tutkijan perheenjäsenen voimassaoloaika voi olla lyhyempi.

Kun tutkijan maahantulo on sallittu, oleskeluluvan myöntämistä hänen perheenjäsenelleen ei saa tehdä riippuvaiseksi tutkijan oleskelun vähimmäisaikavaatimuksesta.

Oleskeluluvan peruuttaminen tai uusimatta jättäminen. 10 artikla. Jäsenvaltiot voivat peruuttaa tai jättää uusimatta direktiivin perusteella myönnetyn oleskeluluvan, jos se on hankittu vilpillisin keinoin. Jäsenvaltiot voivat peruuttaa tai jättää oleskeluluvan uusimatta myös, jos käy ilmi, ettei luvan haltija täyttänyt tai enää täytä 6 ja 7 artiklassa säädettyjä maahantulon ja oleskelun edellytyksiä. Lisäksi jäsenvaltiot voivat peruuttaa tai jättää uusimatta oleskeluluvan, jos luvan haltija on maassa muuta tarkoitusta varten kuin sitä, minkä perusteella hänelle on myönnetty oleskelulupa. Jäsenvaltiot voivat peruuttaa oleskeluluvan tai jättää sen uusimatta myös yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä kansanterveyteen perustuvista syistä.

4 luku. Tutkijoiden oikeudet

Opetus. 11 artikla. Tutkija, jonka maahantulo on sallittu direktiivin nojalla, voi opettaa kansallisessa lainsäädännössä säädetyn mukaisesti. Jäsenvaltiot voivat määrätä, että opetusta saa antaa enintään tietyn tuntimäärän tai tietyn määrän päiviä.

Tasavertainen kohtelu. 12 artikla. Oleskeluluvan haltijaa on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti tutkintojen, todistusten ja muun ammattipätevyyden tunnustamisen osalta jäsenvaltioiden kansallisten menettelyjen mukaisesti.

Oleskeluluvan haltijaa on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti

myös työolojen ja työehtojen sekä palkkausta ja irtisanomista koskevien ehtojen osalta.

Lisäksi jäsenvaltioiden on kohdeltava oleskeluluvan haltijaa jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti sosiaaliturvajärjestelmän soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa asetuksessa (ETY) N:o 1408/71 määritellyillä sosiaaliturvan aloilla. Tätä varten sovelletaan asetuksen (ETY) N:o 1408/71 ja sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä annetun asetuksen (ETY) 574/72 muuttamisesta soveltamisalan laajentamiseksi koskemaan kolmansien maiden kansalaisia, joita kyseiset säännökset eivät jo koske yksinomaan heidän kansalaisuutensa vuoksi annetun asetuksen (EY) N:o 859/2003 liitteessä olevia erityissäännöksiä.

Jäsenvaltioiden on kohdeltava oleskeluluvan haltijaa tasavertaisesti jäsenvaltioiden kansalaisten kanssa myös veroetuuksien osalta. Lisäksi oleskeluluvan haltijalla on oltava jäsenvaltioiden kansalaisten kanssa tasavertainen oikeus saada yleisesti saatavilla olevia tavaroita ja palveluja.

Liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä. 13 artikla. Kolmannen maan kansalaisen, jonka maahantulo tutkijana on direktiivin nojalla sallittu, on saatava toteuttaa osa tutkimuksestaan toisessa jäsenvaltiossa 13 artiklassa säädetyn edellytyksin.

Jos tutkija oleskelee enintään kolme kuukautta toisessa jäsenvaltiossa, tutkimus voidaan toteuttaa ensimmäisessä jäsenvaltiossa tehdyn vastaanottosopimuksen perusteella edellyttäen, että tutkijalla on riittävät varat toisessa jäsenvaltiossa eikä häntä pidetä toisessa jäsenvaltiossa uhkana yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle tai kansanterveydelle.

Jos tutkija oleskelee toisessa jäsenvaltiossa yli kolme kuukautta, voi jäsenvaltio vaatia uutta vastaanottosopimusta tutkimuksen toteuttamiseksi kyseisessä jäsenvaltiossa. Joka tapauksessa 6 ja 7 artiklassa asetettujen edel-

lytysten on täytyttävä kyseisen jäsenvaltion osalta.

Jos asiaa koskevassa lainsäädännössä edellytetään viisumia tai oleskelulupaa liikkuvuuden harjoittamiseksi, on kyseinen viisumi tai oleskelulupa myönnettävä kohtuullisessa määräajassa, joka ei häiritse tutkimuksen toteuttamista, mutta joka on kuitenkin riittävä, jotta toimivaltaiset viranomaiset ehtivät käsitellä hakemuksen.

Jäsenvaltion eivät saa vaatia tutkijaa poistumaan alueeltaan viisumi- tai oleskelulupahakemusten tekemistä varten.

5 luku. Menettely ja avoimuus

Maahanpääsyä koskevat edellytykset. 14 artikla. Jäsenvaltion on päätettävä, tekeekö oleskelulupahakemuksen tutkija vai asianomainen tutkimusorganisaatio. Hakemus on otettava tarkasteltavaksi ja käsiteltävä, kun kyseinen kolmannen maan kansalainen osakelee sen jäsenvaltion alueen ulkopuolella, jonne hän pyrkii. Jäsenvaltiot voivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti hyväksyä hakemuksen, joka on toimitettu kyseisen kolmannen maan kansalaisen jo ollessa niiden alueella.

Asianomaisen jäsenvaltion on kaikin tavoin edistettävä vaadittujen viisumien myöntämistä kolmannen maan kansalaiselle, joka on tehnyt hakemuksen ja joka täyttää direktiivin 6 ja 7 artiklan edellytykset.

Menettelylliset takeet. 15 artikla. Jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on tehtävä täydellistä hakemusta koskeva päätös mahdollisimman pian ja noudatettava tarvittaessa nopeutettua menettelyä. Jos hakemuksen tueksi toimitetut tiedot ovat riittämättömät, hakemuksen käsittely voidaan keskeyttää ja toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava hakijalle, mitä lisätietoja tarvitaan.

Oleskelulupahakemuksen hylkäämispäätös on annettava asianomaiselle kolmannen maan kansalaiselle tiedoksi kansallisessa lainsäädännössä määrättyjen tiedoksiantomenettelyjen mukaisesti. Tiedoksiannosta on käytävä ilmi käytettävissä olevat muutoksenhakumenettelyt ja niitä koskevat määräajat.

Jos hakemus hylätään tai tämän direktiivin mukaisesti myönnetty oleskelulupa peruutetaan, asianomaisella on oikeus hakea päätök-

seen muutosta oikeusteitse kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta.

6 luku. Loppusäännökset

Direktiivin 16—21 artiklat sisältävät tavanomaiset direktiivin loppusäännökset.

2.2 Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Ulkomaalaislain mukaisen työntekijän oleskelulupajärjestelmän tarkoituksena on tukea työvoiman saatavuutta suunnitelmallisesti, nopeasti ja joustavasti ottaen huomioon työnantajien ja ulkomaalaisten työntekijöiden oikeusturva ja työmarkkinoilla jo olevan työvoiman mahdollisuus työllistyä.

Muut kuin Euroopan unionin kansalaiset ja heihin rinnastettavat tarvitsevat erityisen työntekijän oleskeluluvan työskennelläkseen Suomessa. Ulkomaalaislaissa EU:n kansalaisten on rinnastettu Euroopan talousalueen valtioiden Islannin, Liechtensteinin ja Norjan kansalaiset sekä Sveitsin kansalaiset.

Oleskelulupatyypit ja oleskeluluvan voimasaoloaika

Ulkomaalaislain mukaan oleskelulupa on joko määräaikainen tai pysyvä. Määräaikainen oleskelulupa myönnetään jatkuvaluonteista (jatkuva oleskelulupa) tai tilapäisluonteista (tilapäinen oleskelulupa) maassa oleskelua varten. Jatkuvaa oleskelulupaa kuvataan kirjaintunnuksella A ja tilapäistä oleskelulupaa kirjaintunnuksella B.

Ensimmäinen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, kuitenkin enintään matkustusasiakirjan voimassaoloajaksi, jos oleskelulupaa ei nimenomaisesti haeta lyhyemmäksi ajaksi. Jos Suomeen tulon tarkoituksena on esimerkiksi tietty tilapäinen työtehtävä, joka suoritetaan tiedossa olevassa määräajassa, oleskelulupa voidaan harkinnan mukaan myöntää lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, ei kuitenkaan yli kahdeksi vuodeksi.

Uusi määräaikainen oleskelulupa eli jatkuva myönnetään enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan. Pysyvä oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka on jatkuvan oleskelu-

luvan saatuaan luvallisesti oleskellut maassa yhtäjaksoisesti neljän vuoden ajan. Pysyvää oleskelulupaa kuvataan kirjaintunnuksella P.

Työntekijän oleskelulupa

Tilapäistä työntekoa varten ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen oleskelulupa. Jatkuva oleskelulupa myönnetään jatkuvaluonteista työntekoa varten. Hallituksen esityksen (HE 28/2003 vp) mukaan työntekijän oleskelulupaa myönnettäessä lähtökohtana on jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen. Tilapäinen työntekijän oleskelulupa on poikkeus, joka myönnetään vain, jos työ nimenomaan on tilapäistä.

Työntekijän oleskelulupa myönnetään kaksivaiheisesti. Työvoimatoimisto harkitsee ensin osapäätöksessään luvan työvoimapolitiittiset edellytykset (niin sanottu työvoiman saatavuusharkinta), minkä jälkeen Ulkomaalaisvirasto tutkii, täytyvätkö oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset. Jos edellytykset täyttyvät, Ulkomaalaisvirasto myöntää oleskeluluvan. Jatkoluvan myöntää kihlakunnan poliisilaitos työvoimatoimiston myönteisen osapäätöksen jälkeen. Jos työvoimatoimisto tekee kielteisen osapäätöksen, ei Ulkomaalaisvirasto tai kihlakunnan poliisilaitos myönnä oleskelulupaa.

Työntekijän oleskeluluvan osalta työvoimatoimisto ratkaisee, onko työnteko tilapäistä vai jatkuvaa valtioneuvoston 27 päivänä lokakuuta 2005 antaman päätöksen ulkomaisen työvoiman käytön yleisiä edellytyksiä koskevien valtakunnallisten linjausten mukaisesti. Kyseisen päätöksen mukaan työn tilapäisyyttä arvioitaessa lähtökohtana ovat oleskeluluvan hakijan antamat tiedot työn kestosta sekä muut asiaan vaikuttavat seikat ja olosuhteet kokonaisuudessaan. Tällaisia tietoja ovat muun muassa yleinen työsuhteiden pituus ja luonne tarkoitettulla ammatti- tai toimialalla tai työnantajalla yleensä. Työn määräaikaaisuus ei yksin merkitse sitä, että työ myös olisi tilapäistä.

Työnteko ilman työntekijän oleskelulupaa ja ilman oleskelulupaa

Tietyissä tilanteissa ulkomaalainen on oikeutettu työskentelemään muulla kuin työn-

tekijän oleskeluluvalla tai ilman oleskelulupaa. Näihin tilanteisiin ei liity työvoimatoimiston osapäätöstä ja kyseiset oleskelulupahakemukset ratkaisee Ulkomaalaisvirasto tai kihlakunnan poliisilaitos.

Tilapäinen työntekijän oleskelulupa ulkomailta haettuna

Ulkomaalaislain 45 §:ssä säädetään tilapäisen oleskeluluvan myöntämisestä ulkomailla olevalle henkilölle. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle tilapäistä työntekoa varten. Pykälän 2 momentin mukaan tilapäistä työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Pykälän 3 momentissa säädetään, että kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi.

Pykälässä määritellään tilapäisen oleskeluluvan myöntämiselle neljä tilannetta, joista yksi on tilapäinen työnteko. Tällaista tilannetta varten myönnetään tilapäinen oleskelulupa. Oleskelulupa työntekoa varten voidaan myöntää joko työntekijän oleskelulupana tai muuna oleskelulupana. Työntekijän oleskelulupa myönnetään niissä tilanteissa, joissa voimassa olevan lain nojalla edellytetään työvoiman saatavuusharkintaa. Sellaista työntekoa varten, johon ei edellytetä työntekijän oleskelulupaa, myönnetään tavallinen oleskelulupa.

Tilapäisen oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenelle myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi, eli perheenjäsenen oleskelulupa päättyy samaan aikaan kuin pääluvan haltijan oleskelulupa. Jos yksi perheenjäsen on tullut maahan ja saanut oleskeluluvan aikaisemmin kuin toinen, ei lupaa kuitenkaan myönnetä alkamaan taannehtivasti myöhemmin maahan tulevalle.

Jatkuva työntekijän oleskelulupa ulkomailta haettuna

Ulkomaalaislain 47 §:ssä säädetään jatkuvan oleskeluluvan myöntämisestä ulkomailla olevalle henkilölle. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan jatkuva oleskelulupa myön-

netään ulkomailla olevalle henkilölle jatkuvaluonteista työntekoa varten. Pykälän 2 momentin mukaan jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Pykälän 3 momentissa säädetään, että kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Pykälässä säädetään tilanteista, joissa ulkomailla olevalle henkilölle voidaan myöntää oleskelulupa jatkuvaluonteista oleskelua varten. Jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään jatkuva oleskelulupa joko työntekijän oleskelulupana tai muuna oleskelulupana.

Työntekijän oleskelulupa myönnetään, kun oleskeluluvan myöntäminen edellyttää työvoiman saatavuusharkintaa. Sellaista työntekoa varten, johon ei edellytetä työntekijän oleskelulupaa, myönnetään tavallinen oleskelulupa.

Jatkuva oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenelle myönnetään jatkuva oleskelulupa silloin, kun sen myöntäminen perustuu perheenjäsenen maassa oleskeluun. Oleskelulupa myönnetään samaksi ajaksi kuin perheenjäsenelle. Perheenjäsenen ensimmäinen oleskelulupa on kuitenkin lähtökohtaisesti yhden vuoden mittainen, vaikka perheenkokoajalla olisi jo pidempi oleskelulupa.

Rajoittamaton työnteko muun kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla

Ulkomaalaislain 79 §:ssä säädetään rajoittamattomasta työnteosta muun oleskeluluvan kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla. Pykälän 1 momentin mukaan oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella, jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa muulla kuin työnteon perusteella. Pykälän 2 momentin mukaan oikeus tehdä ansiotyötä on jokaisella ulkomaalaisella, jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella.

Pykälän 6 momentin 4 kohdan oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella, jolle on myönnetty määräaikainen oleskelulupa ja joka toimii ammattimaisesti tieteen, kulttuurin tai taiteen alalla. Mainituilla aloilla toimivien työntekojen oikeus ei edellytä työvoiman saata-

vuusharkintaa, sillä heidän kohdalla on useimmiten kyse työntekijän erikoisosaamisesta, joten työmarkkinoilta saatavan työvoiman arviointia ei ole tämän vuoksi pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Rajoitettu työnteko muun kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla

Ulkomaalaislain 80 §:ssä säädetään rajoitettua työnteosta muun oleskeluluvan kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella, jonka oleskelulupa on myönnetty kutsun tai sopimuksen nojalla vierailevana opettajana, luennoitsijana, kouluttajana, konsulttina tai tutkijana työskentelyä varten, jos työ kestää enintään vuoden. Pykälän 2 momentin mukaan tähän pykälään perustuvasta työntekojen oikeudesta on tehtävä merkintä ulkomaalaisen oleskeluluvan yhteyteen. Jos työnteko ylittää 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun aikarajan, ulkomaalaiselta edellytetään työntekijän oleskelulupaa.

Pykälässä säädetään rajoitetusta työntekojen oikeudesta tilanteissa, joissa ulkomaalaisella tulee olla oleskelulupa. Rajoitus koskee työntekojen oikeuden enimmäisaikaa tai aikaa, jonka oleskeluluvan on tullut olla voimassa ennen kuin työntekojen oikeus tulee voimaan.

Työnteko ilman oleskelulupaa

Ulkomaalaislain 81 § koskee työntekojen oikeutta tilanteissa, joissa ulkomaalaisella ei tarvitse olla oleskelulupaa. Pykälän 1 momentin 1 kohdan perusteella oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa on ulkomaalaisella, joka tulee kutsun tai sopimuksen nojalla tulkiksi, opettajaksi, asiantuntijaksi tai urheilutuomariksi enintään kolmen kuukauden ajaksi. Kohdan tarkoittama työnteko ja siihen liittyvä maassa oleskelu on luonteeltaan lyhytaikaista. Tilanteissa, joissa työntekojen oikeuden kesto on rajattu, vapautuksen kesto on kolme kuukautta eli sama kuin aika, jonka ulkomaalainen voi Schengenin säännösten mukaisesti oleskella Suomessa kuuden kuukauden aikana. Jos ulkomaalainen on viisumivollinen, voi viisumi olla joko

Suomen tai jonkun toisen Schengen-valtion myöntämä Schengen-viisumi.

selvitystä siitä, millä tavoin hänen toimeentulonsa Suomessa turvataan.

Muut edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle

Oleskeluluvan myöntäminen Suomeen tuleville tutkijoille ja muille asiantuntijoille

Kaikessa oleskelulupaharkinnassa tulee ottaa huomioon ulkomaalaislain 36 §:ssä säädettyt yleiset edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle. Pykälän 1 momentin mukaan oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos ulkomaalaisen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä tai turvallisuutta, kansanterveyttä taikka Suomen kansainvälisiä suhteita. Kansanterveyden vaarantaminen ei kuitenkaan estä jatkoluvan myöntämistä, jos luvan myöntämisen edellytykset ovat muutoin olemassa. Lisäksi kansainvälisten suhteiden vaarantaminen ei estä oleskeluluvan myöntämistä perhesiteen perusteella. Pykälän 2 momentin mukaan oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos on perusteltua aihetta epäillä ulkomaalaisen tarkoituksena olevan maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen.

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että hakijan toimeentulo Suomessa on turvattu. Tästä säädetään lain 39 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu, jollei laissa toisin säädetä. Pykälän 2 momentin mukaan ulkomaalaisen toimeentulo katsotaan turvatuksi ensimmäistä oleskelulupaa myönnettäessä, jos hänen maassa oleskelunsa kustannetaan tavanomaiseksi katsottavilla ansiotyöstä, yrittäjätoiminnasta, eläkkeistä, varallisuudesta tai muista lähteistä saatavilla tuloilla siten, että hänen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tai vastaavan muun toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen. Tällaisena etuutena ei pidetä kustannuksia korvaavia sosiaaliturvaetuksia. Pykälän 3 momentin mukaan jatkolupaa myönnettäessä ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu, kuten pykälän 2 momentissa on säädetty, kuitenkin niin, ettei tilapäinen turvautuminen toimeentulotukeen tai muuhun vastaavaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen ole luvan myöntämisen esteenä. Pykälän 4 momentin mukaan hakijan on esitettävä viranomaiselle

Suomeen tuleville kolmansien maiden kansalaisia oleville tutkijoille ja myös muille erityisosaamista omaaville asiantuntijoille, jotka ovat kolmansien maiden kansalaisia, myönnetään nykyisin oleskelulupa ulkomaalaislain 79 §:n 6 momentin 4 kohdan perusteella (ammattimainen toiminen tieteen alalla) tai 80 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella (kutsun tai sopimuksen nojalla vierailevana opettajana, luennoitsijana, kouluttajana, konsulttina tai tutkijana, jos työ kestää enintään vuoden).

Jos tutkijalle on myönnetty oleskelulupa 79 §:n 6 momentin 4 kohdan perusteella, työnteko-oikeutta ei ole rajoitettu ala- tai työnantajakohtaisesti. Oleskelulupaa myöntäessään Ulkomaalaisvirasto ei myöskään erittele, onko oleskeluluvan hakija tutkija vai muu erityisosaamista omaava asiantuntija. Tutkija, jolle on myönnetty oleskelulupa 79 §:n 6 momentin 4 kohdan perusteella, voi siten tehdä tutkimustyötä ja toimia myös muissa asiantuntijatehtävissä joko samassa tai eri laitoksessa.

Jos tutkijalle on myönnetty oleskelulupa 80 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, työnteko-oikeus on rajoitettu tehtävään, jonka suorittamista varten oleskelulupa on myönnetty. Tutkija, jolle on myönnetty oleskelulupa 80 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi tutkimustyönsä lisäksi toimia myös muissa asiantuntijatehtävissä, jos ne sisältyvät tehtävään, jonka perusteella tutkijalle on myönnetty oleskelulupa. Jos tutkija jatkaa samassa tehtävässä vuoden jälkeen, myönnetään hänelle oleskelulupa 79 §:n 6 momentin 4 kohdan perusteella.

Kolmansien maiden kansalaisuutta olevat Suomeen tulevat tutkijat ja muut asiantuntijat

Yleisesti ottaen Suomeen tulee kolmansien maiden kansalaisuutta olevia tutkimus- ja muihin asiantuntijatehtäviin johtuen erilaisista tarpeista ja tilanteista, joita ovat muun muassa jatko-opinnot, tutkijavierailut ja tutki-

mushankkeet. Kyseisen tutkija- ja asiantuntijaryhmän ansioperusta vaihtelee myös ja voi olla apuraha, palkka tai palkkio.

Suomeen tulevien kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden lukumääristä ei ole käytettävissä tarkkoja tilastoja opetus- ja maahanmuuttoviranomaisten sekä tutkimuslaitosten ja muiden tutkimusta harjoittavien työnantajien erilaisista tilastointitavoista johtuen. Tutkijana toimiva voidaan siten tilastoida tutkijan sijasta myös muun muassa asiantuntijaksi tai työntekijäksi. Samasta syystä puuttuvat tilastot myös yhteisön alueelle tulevista kolmansien maiden kansalaisuutta olevista tutkijoista.

Suomen Akatemialta saatujen tietojen mukaan ulkomaalaisten tutkijoiden työskentelyaika Suomessa vaihtelee yleensä muutamasta viikosta yhteen tai kahteen vuoteen. Suomen Akatemian mukaan pitkät työskentelyajat ovat yleisesti ottaen harvenemassa ja lyhenemässä, mutta varsinkin kolmansien maiden kansalaisuutta olevat tutkijakoulujen tutkija-opiskelijat työskentelevät Suomessa usein pidempiäkin aikoja.

Tampereen teknilliseltä yliopistolta saatujen tietojen mukaan suuri osa Tampereen teknilliseen yliopistoon tulevista ulkomaalaisista tutkijoista suorittaa koko väitöskirjatyönsä Suomessa ja työskentelee täällä siten vähintään neljä vuotta tai pitempäänkin.

Suomeen tulevien kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden koulutustausta vaihtelee. Osa heistä on suorittanut alemman korkeakoulututkinnon tai muun keskiasteen tutkinnon, osa ylemmän korkeakoulututkinnon tai tohtorin tutkinnon.

Suomen Akatemian ja Suomessa toimivien tutkimuslaitosten mukaan ulkomaalaiset tutkijat ja muut asiantuntijat tulevat Suomeen etenkin korkeatasoisen tutkimusympäristön vuoksi. Tutkijoiden Suomeen suuntautuvan liikkuvuuden muita keskeisiä syitä ovat muun muassa urakehitysmahdollisuudet ja korkea elintaso. Tutkijoiden hakeutumista Suomeen puolestaan vähentää muun muassa tutkimusrahoituksen vähäisyys ja erityisesti huippututkijoiden palkkataso, joka on huippututkijan kansainväliseen palkkatasoon verrattuna matala.

Valtaosa Suomeen tulevista ulkomaalaisista tutkijoista toimii tutkimustyönsä ohella opetustehtävissä. Suomessa toimivat tutkimuslaitokset pitävät tärkeänä tutkijoiden oikeutta opettaa, sillä tutkimuksen lisäksi opetuksen antaminen on olennainen osa monen tutkimuslaitoksen harjoittamaa toimintaa. Monet Suomessa tutkijoina työskentelevät ulkomaalaiset suorittavat tutkimustyönsä ohella myös jatko-opintoja.

Ulkomaalaisvirastolta saatujen tietojen mukaan tutkijoille maksettavat apurahat, palkat tai palkkiot ovat lähes poikkeuksetta ylittäneet turvatulle toimeentulolle annetut suunta-antavat euromäärät, jotka Ulkomaalaisvirasto on määritellyt yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ulkomaalaislain 39 §:n toimeentuloedellytyksen soveltamista koskevassa ohjeessa.

Tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden oleskelulupahakemusten ja -päästösten määrät

Ulkomaalaisviraston vuoden 2007 ensimmäistä puolivuotiskautta koskevan oleskelulupahakemusten tilastoanalyysin mukaan Suomessa on havaittavissa työperusteisen maahanmuuton merkittävää lisääntymistä vuoden 2006 vastaavaan ajanjaksoon verrattuna.

Ulkomaalaisvirasto ei erittele työntekijöiden oleskelulupahakemuksia ja -päästöksiä ammatti- tai toimialakohtaisesti, mutta muun muassa tutkijat ja muut asiantuntijat tilastoidaan muista työntekijöistä poiketen ns. muulla perusteella oleskelulupaa hakeviksi, koska tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden oleskelulupakäsittelyyn ei liity työvoiman saataavuusharkintaa.

Tammi-kesäkuussa 2006 muulla perusteella tilastoituja oleskelulupahakemuksia tuli viireille 1 258. Ulkomaalaisviraston arvion mukaan vuoden 2006 muulla perusteella tilastoiduista oleskelulupahakemuksista noin 400 oli tutkijoiden oleskelulupahakemuksia.

Tammi-kesäkuussa 2007 muulla perusteella tilastoituja oleskelulupahakemuksia tuli viireille 1 605. Ulkomaalaisviraston arvion mukaan näistä noin 200 oli tutkijoiden oleskelulupahakemuksia.

Ulkomaalaisvirasto teki tammi-kesäkuussa 2006 muulla perusteella tilastoituihin oleske-

lulupahakemuksiin yhteensä 1 139 päätöstä, joista 1 067 oli myönteisiä ja 72 kielteisiä.

Vuoden 2007 vastaavalla ajanjaksolla Ulkomaalaisvirasto teki muulla perusteella tilastoituihin oleskelulupahakemuksiin yhteensä 1 316 päätöstä, joista 1 233 oli myönteisiä ja 83 kielteisiä.

Ulkomaalaisviraston arvion mukaan lähes kaikki vuonna 2006 ja 2007 ulkomaalaisten tutkijoiden oleskelulupahakemuksiin tehdyt päätökset olivat myönteisiä.

Ulkomaalaisviraston vuoden 2007 ensimmäistä puolivuotiskautta koskevan oleskelulupahakemusten tilastoanalyysin mukaan Suomesta muulla perusteella tilastoitua oleskelulupaa hakeneista valtaosa oli Intian, Venäjän federaation ja Yhdysvaltojen kansalaisuutta olevia.

Tutkijoiden oleskelulupahakemusten käsittelyaika

Ulkomaalaisviraston mukaan tutkijoiden oleskelulupahakemusten keskimääräinen käsittelyaika Ulkomaalaisvirastossa vuonna 2006 oli noin 1,5 kuukautta. Oleskelulupapäätöksen odotusaika kokonaisuudessaan oli pitempi, koska siihen sisältyi hakemuksen käsittelyaika myös muissa hakemuksia vastaanottavissa viranomaisissa eli Suomen edustustoissa tai kihlakuntien poliisilaitoksilla.

Ulkomaalaisviraston mukaan oleskelulupahakemusten käsittelyaikoja on vaikea arvioida täsmällisesti, sillä yksittäistapauksissa aika voi vaihdella paljonkin. Käsittelyaikaan vaikuttaa muun muassa se, joudutaanko hakemukseen pyytämään lisäselvityksiä. Selvät ja yksinkertaiset asiat, joihin tutkijoiden oleskelulupahakemukset yleensä kuuluvat, etenevät nopeammin.

Ulkomaalaisvirasto on arvioinut, ettei tutkijoiden oleskelulupahakemusten käsittelyä ole tässä vaiheessa mahdollista nopeuttaa käsittelyajan ollessa jo nykyisin melko lyhyt.

2.3 EU:n lainsäädäntö

EU:n jäsenvaltioilla on hyvin erilaiset kolmansien maiden kansalaisuutta olevien maahanpääsymenettelyt. Joidenkin jäsenvaltioi-

den maahanpääsymenettelyihin sisältyy toimeentuloedellytyksen ohella myös työvoiman saatavuusharkinta sekä ala- ja aluekohtaisia rajoituksia. Direktiivin tavoitetta lähentää jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä säätämällä yhteisön tasolla vähintään direktiivin mukaisen maahanpääsymenettelyn käyttöön ottamisesta voidaan siten pitää tarkoituksenmukaisena sekä kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden maahanpääsyn että yhteisön alueella liikkumisen edistämiseksi.

2.4 Direktiivin täytäntöönpano eräissä EU:n jäsenvaltioissa

Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liittyen, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan 1 ja 2 artiklan mukaisesti nämä jäsenvaltiot eivät osallistu direktiivin antamiseen, se ei sido niitä eikä sitä sovelleta niihin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Yhdistyneen kuningaskunnan osalta pöytäkirjan 4 artiklan soveltamista.

Direktiivin säännökset eivät vaikuta Irlannin oikeuteen pitää voimassa yhteistä matkustusalueetta (Common Travel Area) koskevia järjestelyjä, joita tarkoitetaan Amsterdamin sopimuksella Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyssä pöytäkirjassa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 14 artiklan tiettyjen näkökohtien soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin.

Direktiivin täytäntöönpano on kesken monessa EU:n jäsenvaltiossa.

Alankomaissa suoritetaan ulkomaalaislain (Vreemdelingenwet) uudistus vuoden 2007 kuluessa. Uudistuksen myötä oleskelulupahakemusmenettelyä yksinkertaistetaan ja nopeutetaan. Toimivaltaisten viranomaisten kanssa solmittavan sopimuksen nojalla laitokset ja yritykset saavat aiempaa merkittävämmän aseman opiskelijoiden ja työntekijöiden oleskelulupahakemusmenettelyssä. Ulkomaalaislain uudistukseen sisällytetään myös direktiivin täytäntöönpano. Tutkimuslaitosten hyväksymisestä vastaisi Immigratiedien Naturalisatiedienst (IND).

Belgiassa luotiin direktiivin täytäntöönpanon myötä uusi maahanpääsymenettely kolmansien maiden kansalaisuutta oleville tieteellisen tutkimuksen harjoittamista varten muuttamalla ulkomaalaislakia (*Vreemdelingenwet*) ja asetusta ulkomaalaisia työntekijöitä koskevan lain täytäntöönpanosta. Lisäksi Belgiassa on annettu yksi uusi asetus, jossa säädetään tieteellisen tutkimuksen suorittamista varten tehtävästä vastaanottosopimuksesta. Ulkomaalaislain muutos ja asetusmuutos ulkomaalaisia työntekijöitä koskevan lain täytäntöönpanosta tulivat voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2007 ja vastaanottosopimusta koskeva uusi asetus 8 päivänä lokakuuta 2007.

Tutkimuslaitosten hyväksymisestä vastaa Liittovaltion tiedepoliittinen virasto (*Federaal Wetenschapsbeleid*). Hyväksymistä hakevan tutkimuslaitoksen hakemuksesta on käytävä ilmi, että kyseinen laitos harjoittaa tutkimusta. Lisäksi kyseisen laitoksen on sitouduttava korvaamaan laittomasti Belgiaan jäävän kolmannen maan kansalaisuutta olevan tutkijan oleskelun, sairaanhoidon ja paluun aiheuttamat julkisiin varoihin kohdistuvat kustannukset. Tutkimuslaitosten hyväksymistä koskeva menettely on kutakuinkin sama julkisille ja yksityisille tutkimuslaitoksille. Julkisilta tutkimuslaitoksilta, joiden lakisääteisenä tehtävänä on tutkimuksen harjoittaminen, ei kuitenkaan edellytetä erillistä selvitystä tutkimuksen tekemisestä.

Kolmannen maan kansalaisuutta olevalle direktiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta harjoittamaan tulevalle tutkijalle myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika on sidottu tutkijan suorittaman tutkimushankkeen vastaanottosopimuksessa määriteltyyn keston.

Belgian sisäasiainministeriöltä lokakuussa 2007 saatujen tietojen mukaan yhdellekään tutkimuslaitokselle ei vielä ole myönnetty hyväksymistä. Saaduista tiedoista ei käy ilmi, onko yksikään tutkimuslaitos vielä hakenut hyväksymistä.

Itävallassa direktiivi pantiin täytäntöön 1 päivänä tammikuuta 2006. Asutus- ja oleskelulain (*Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz NAG*) mukaan tutkimuslaitosten hyväksymisestä vastaa Itävallan sisäasiainministeriö, joka myöntää hyväksymisen hakemuksesta viideksi vuodeksi.

Lain mukaan viranomaisvastuulain (*Amtshaftungsgesetz AHG*) osapuoliin kuuluvien tutkimuslaitosten ei tarvitse hakea hyväksymistä, mutta myös niiden tulee tehdä tutkijan kanssa vastaanottosopimus.

Asutus- ja oleskelulain mukaan hyväksyminen voidaan jättää uusimatta tai peruuttaa, jos hyväksymisen edellytykset eivät tai eivät enää täyty taikka jos hyväksyminen on hankittu vilpillisin keinoin. Lisäksi hyväksyminen voidaan jättää uusimatta tai peruuttaa, jos viranomaisvastuulain osapuoliin kuuluva tutkimuslaitos on saanut useammin kuin kerran lainvoimaisen rangaistuksen lain mukaisen hallinnollisen toimivaltansa ylittämistä.

Laissa säädetään myös vastaanottosopimuksen tekemisen edellytyksistä. Lain mukaan tutkimuslaitoksen on ennen vastaanottosopimuksen tekemistä varmistuttava tutkijan pätevyydestä kyseiseen tutkimushankkeeseen. Vastaanottosopimuksessa tulee lain mukaan määritellä vähintään sopimuksen osapuolet sekä tutkimushankkeen tavoite, kesto, laajuus ja rahoitus. Lisäksi vastaanottosopimuksen tulee sisältää kirjallinen sitoumus, että jos tutkija jää laittomasti Itävaltaan, kyseinen laitos on vastuussa tutkijan oleskelun ja paluun aiheuttamien julkisiin varoihin kohdistuvien kustannusten korvaamisesta. Tutkimuslaitoksen taloudellinen vastuu päättyy viimeistään kuuden kuukauden kuluttua vastaanottosopimuksen voimassaolon päätymisestä, jos tutkimuslaitoksen hyväksymistä ei ole hankittu vilpillisin keinoin.

Lain mukaan kolmannen maan kansalaisuutta olevalle tutkijalle—voidaan myöntää tutkijan oleskelulupa muun muassa, jos henkilö toimii tutkimuslaitoksessa tehtävässä, joka ei kuulu ulkomaalaisten työntekoa koskevan lain (*Ausländerbeschäftigungsgesetz*) soveltamisalaan. Mainitun tutkijan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että tutkija ja hyväksytty tutkimuslaitos ovat tehneet vastaanottosopimuksen. Oleskelulupa myönnetään vuodeksi kerrallaan ja se on jatkettavissa.

Itävallan sisäasiainministeriöltä syyskuussa 2007 saatujen tietojen mukaan hyväksyminen on myönnetty tähän mennessä neljälle tutkimuslaitokselle. Vastaavasti oleskelulupa direktiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta varten on myönnetty 166 tutkijalle.

Ranskassa otettiin jo vuonna 1998 käyttöön vastaanottosopimusmenettely, jonka nojalla julkiset laitokset voivat ottaa palvelukseensa ulkomaalaisia tutkijoita. Julkisten tutkimuslaitosten hyväksymisen edellytykset on määritelty vuonna 2001. Hyväksyminen edellyttää muun muassa, että laitos harjoittaa tutkimusta ja että sillä on mahdollisuus ottaa vastaan ulkomaalainen tutkija. Ranskan sisäasiainministeriöltä lokakuussa 2007 saatujen tietojen mukaan vuonna 2005 myönnettiin niin sanottu tutkijan oleskelulupa 1 054 ulkomaalaiselle tutkijalle. Vuodesta 2006 eteenpäin tiedot tutkijoille myönnetyistä oleskeluluvista puuttuvat.

Direktiivi pantiin osittain täytäntöön 24 päivänä heinäkuuta 2007 säätämällä tutkijoiden liikkuvuudesta laissa ulkomaalaisten maahantulosta ja oleskelusta sekä oikeudesta turvapaikkaan (code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile). Yksityisten ja kansainvälisten tutkimuslaitosten hyväksymismenettelyä ja vastaanottosopimuksen tekemisen edellytyksiä ei ole vielä määritelty. Samassa yhteydessä tarkasteltaneen uudelleen myös julkisten tutkimuslaitosten hyväksymisen edellytyksiä. Ranskassa tutkimuslaitosten hyväksymisestä vastaa ylin korkeakouluopetus- ja tutkimusministeriö (Ministère de l'enseignement supérieur et de la recherche).

Ruotsissa otetaan direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä käyttöön osittain uusi maahantulomenettely kolmansien maiden kansalaisuutta oleville tutkijoille. Esityksen mukaan vastaanottosopimuksen perusteella tutkijalle myönnettävän oleskeluluvan perusteet olisivat pääasiassa samat kuin nykyisin vieraileville tutkijoille myönnettävän oleskeluluvan. Vastaanottosopimuksen perusteella myönnettävään oleskelulupaan ei kuitenkaan sisältyisi tutkimuslaitokseen kohdistuvaa velvoitetta tutkijan majoituksen järjestämisestä, vaan tutkijan tulisi itse vastata etukäteen ylläpitoonsa liittyvistä kustannuksista.

Direktiivi on ehdotettu saatettavaksi osaksi lainsäädäntöä ilman tutkimuslaitosten velvoitetta korvata laittomasti Ruotsiin jääneen tutkijan oleskelun ja paluun aiheuttamien julkisiin varoihin kohdistuvat kustannukset. Esityksen mukaan kyseinen velvoite merkitsisi tutkimuslaitoksille suurta taloudellista riskiä

ja voisi vähentää kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden työllistämistä.

Esityksen mukaan tutkimuslaitosten hyväksymisestä vastaisi Verket för innovations-system (Vinnova) ja tutkijalle myönnettävää oleskeluluvasta päättäisi edelleen Migrationsverket. Direktiivin täytäntöönpanon ei odoteta aiheuttavan tarvetta lisämäärärahojen kohdentamiseen.

Saksan oleskelulain (Aufenthaltsgesetz) mukaan ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa tutkimuksen harjoittamista varten, jos tutkijalla on voimassaoleva vastaanottosopimus hyväksytyin Saksassa toimivan tutkimuslaitoksen kanssa direktiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta varten. Oleskeluluvan myöntäminen ulkomaalaiselle edellyttää, että kyseinen hyväksytty tutkimuslaitos on sitoutunut korvaamaan laittomasti johonkin jäsenvaltioon jäävän ulkomaalaisen oleskelun ja paluun julkisiin varoihin kohdistuvat kustannukset. Tutkimuslaitoksen korvausvelvollisuus päättyy kuusi kuukautta vastaanottosopimuksen päättymisen jälkeen.

Lain mukaan oleskelulupa myönnetään vähintään yhdeksi vuodeksi. Jos tutkimushankkeen on suunniteltu kestävän alle vuoden, myönnetään oleskelulupa hankkeen keston ajaksi. Ulkomaiselle, joka suorittaa Saksassa tieteellistä tutkimusta toisessa jäsenvaltiossa tehdyn vastaanottosopimuksen perusteella, myönnetään oleskelulupa tai viisumi tätä tarkoitusta varten. Jos ulkomaalaisen toisessa jäsenvaltiossa tehdyn vastaanottosopimuksen perusteella Saksassa suorittama tieteellinen tutkimushanke kestää yli kolme kuukautta, edellyttää oleskeluluvan myöntäminen, että ulkomaalaisella on vastaanottosopimus Saksassa toimivan hyväksytyin tutkimuslaitoksen kanssa.

Slovakiassa direktiivi pantiin osittain täytäntöön 1 päivänä tammikuuta 2007 muuttamalla ulkomaalaisten oleskelua koskevaa lakia (Act on stay of aliens) ja eräitä muita lakeja, joissa säädetään tutkijan oleskelusta. Slovakian opetusministeriön toimivaltaan kuuluvat direktiivin osiot pannaan täytäntöön säädösmuutoksella, joka koskee lakia valtion avustusten järjestämisestä tutkimukselle ja kehitykselle (Act on organisation of the state subsidy for research and development). Slovakian sisäasiainministeriöltä lokakuussa

2007 saatujen tietojen mukaan hallitus antanee esityksen lain muuttamisesta loppuvuodesta 2007 ja parlamentti käsittelee sitä maaliskuussa 2008.

Tilapäinen oleskelulupa tieteellisen tutkimuksen tai kehittämisen harjoittamista varten voidaan myöntää enintään kahdeksi vuodeksi, minkä jälkeen voidaan myöntää uusi oleskelulupa enintään kolmeksi vuodeksi.

Lokakuuhun 2007 mennessä yhdeksän tutkijaa on saanut Slovakiassa tilapäisen oleskeluluvan tieteellisen tutkimuksen tai kehittämisen tekemistä varten.

Slovakian sisäasiainministeriön mukaan Slovakiassa toimivat tutkimuslaitokset katsovat direktiivin edistävän kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden maahanpääsyä.

Tshekin tasavallassa direktiivin täytäntöönpano on vielä kesken. Tshekin tasavallan sisäasiainministeriöltä lokakuussa 2007 saatujen tietojen mukaan tutkimuslaitosten hyväksymisestä vastaisi Tshekin tasavallan opetusministeriö.

Hyväksymistä hakevien tutkimuslaitosten on esitettävä selvitystä tutkimuksen harjoittamisesta. Lisäksi tutkimuslaitosten on sitouduttava Tshekin tasavaltaan laittomasti jäävän tutkijan oleskelun ja paluun aiheuttamien julkisiin varoihin kohdistuvien kustannusten korvaamiseen. Tutkimuslaitoksen taloudellinen vastuu päättyisi kuuden kuukauden kullutta vastaanottosopimuksen voimassaolon päättymisestä.

Hyväksymismenettely on kutakuinkin sama julkisille ja yksityisille tutkimuslaitoksille, mutta jälkimmäisiltä edellytetään muun muassa taloudellisten lisäehtojen täyttämistä.

Tshekin tasavallan sisäasiainministeriön arvion mukaan direktiivin mukainen maahanpääsymenettely tulee edistämään kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden maahanpääsyä Tshekin tasavaltaan.

Viron sisäasiainministeriöltä lokakuussa 2007 saatujen tietojen mukaan direktiivi pannaan täytäntöön ulkomaalaislain (Välismaalaste seadus) muutoksella, joka on parhaillaan parlamentin käsiteltävänä.

Hyväksymistä hakevan tutkimuslaitoksen tulee olla rekisteröity Viron tutkimustietojärjestelmään. Tutkimuslaitosten rekisteröinnistä mainittuun järjestelmään vastaa Viron ope-

tusministeriö. Muita tutkimuslaitoksen hyväksymisen edellytyksiä ovat tutkimuslaitoksen tutkimustyötä koskeva myönteinen arvio. Lisäksi hyväksymistä hakevan tutkimuslaitoksen on oltava valtion tai paikallishallinnon tai julkisoikeudellisen tahon tai henkilön taikka yksityisoikeudellisen henkilön ylläpitämä. Hyväksymistä hakevan tutkimuslaitoksen on lisäksi esitettävä selvitystä muun muassa vastaanotettavan tutkijan pätevyydestä.

Direktiivissä tarkoitetun tieteellisen tutkimuksen harjoittamista varten tutkijalle myönnetään oleskelulupa enintään kahdeksi vuodeksi.

Viron sisäasiainministeriöltä saatujen tietojen mukaan Virossa toimivat tutkimuslaitokset eivät ole olleet kovin kiinnostuneita direktiivin mukaisesta maahanpääsymenettelystä.

2.5 Nykytilan arviointi

Yleistä

Saatujen tietojen mukaan tutkimuslaitokset ja ulkomaalaiset tutkijat pitävät Suomen maahanpääsymenettelyjä yleisesti ottaen joustavina, nopeina ja tehokkaina. Etenkin paljon ulkomaalaisia tutkijoita työllistävillä tutkimuslaitoksilla on runsaasti kokemusta oleskelulupamenettelystä ja siihen liittyvästä ulkomaalaisten tutkijoiden ohjeistamisesta, joten heistä valtaosan kohdalla oleskeluluvan hakeminen sujuu yleensä tottumuksella.

Ulkomaalaislain 79 ja 80 § mahdollistavat oleskeluluvan myöntämisen ammattimaisesti tieteen, kulttuurin tai taiteen alalla toimiville sekä kutsun tai sopimuksen nojalla vieraillevana opettajana, luennoitsijana, kouluttajana, konsulttina tai tutkijana työskentelyä varten riippumatta muun muassa siitä, onko henkilö suorittanut ylemmän tai alemman korkeakoulu- tai jonkin muun tutkinnon.

Ulkomaalaislakiin ei nykyisin kuitenkaan sisälly säännöksiä, joissa säädettäisiin kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden maahanpääsystä jäsenvaltioihin yli kolmen kuukauden ajaksi jonkin tutkimuslaitoksen kanssa tehdyn vastaanottosopimuksen mukaisesti toteutettavaa tutkimushanketta varten. Edellä esitetyn perusteella ulkomaala-

lainslaakiin on tarpeellista lisätä direktiivin mukainen uusi maahanpääsymenettely. Samalla säilytettäisiin ennallaan nykyiset maahanpääsymenettelyt. Tutkimuslaitokset ja Suomeen tulevat kolmansien maiden kansalaisuutta olevat tutkijat voisivat siten jatkossa valita nykyisten maahanpääsymenettelyjen ja uuden menettelyn välillä.

Suomalaisista yliopistoista osa soveltaa palvelukseensa tulevien kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden kohdalla jo nykyisin niin sanottua kutsumismenettelyä.

Tampereen teknilliseltä yliopistolta saatujen tietojen mukaan tutkijaksi hakevalla kolmannen maan kansalaisuutta olevalla on oltava ylempi korkeakoulututkinto ja asianomaisen laitoksen suositus tutkijan pätevyydestä kyseiseen tutkimusryhmään. Tampereen teknilliseen yliopistoon tutkijaksi hyväksytylle kolmannen maan kansalaisuutta olevalle lähetetään kutsu, josta käyvät tutkijan henkilötietojen ohella ilmi tutkijan oleskelun kesto ja tarkoitus, tutkijan työtehtävät ja tieto siitä, liittyykö oleskelu esimerkiksi johonkin pitkäkestoiseen hankkeeseen tai koulutusohjelmaan, tutkijalle maksettava palkka tai apuraha sekä muut mahdolliset etuudet kuten matkat, majoitus ja päiväraha sekä tutkijan vastaanottava laitos.

On oletettavissa, että valtaosa kutsumismenettelyä soveltavista yliopistoista tulee jatkossakin käyttämään mainittua toimivaksi havaitsemaansa menettelyä.

Uusi maahanpääsymenettely voisi tuoda lisäarvoa kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden liikkuvuuden kannalta, kun tutkijalla on mahdollisuus suorittaa osa tutkimushankkeesta jossakin toisessa jäsenvaltiossa ensimmäisessä jäsenvaltiossa tehdyn vastaanottosopimuksen perusteella.

Direktiivin artiklat, jotka aiheuttavat muutoksia ulkomaalaislakiin tai muihin säädöksiin

3 artikla. Artiklassa säädetään direktiivin soveltamisalasta. Tutkijoiden maahanpääsymenettelystä direktiivin soveltamisalan mukaisesti on säädettävä ulkomaalaislaissa.

5 artikla. Artiklassa säädetään sellaisen tutkimuslaitoksen hyväksymisestä, joka haluaa

toimia direktiivissä määritellyn maahanpääsymenettelyn mukaisena tutkijan vastaanottajana. Ulkomaalaislakiin on lisättävä säännökset tutkimuslaitoksen hyväksymisestä ja siihen sovellettavasta menettelystä. Tutkimuslaitoksen, joka haluaa toimia direktiivissä määritellyn maahanpääsymenettelyn mukaisena tutkijan vastaanottajana, on ensin saatava tätä varten asiaomaisen jäsenvaltion hyväksyntä. Tutkimuslaitosten hyväksymisen on tapahduttava jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä tai hallinnollisessa käytännössä esitettyjen menettelyjen mukaisesti. Julkisten ja yksityisten laitosten on tehtävä hyväksymistä koskevat hakemukset kyseisten menettelyjen mukaisesti, ja hakemusten perustana on oltava kyseisten laitosten virallinen tehtävä tai toiminnan tavoite sekä todisteet tutkimuksen harjoittamisesta. Tutkimuslaitoksille myönnetyn hyväksymisen on oltava voimassa vähintään viisi vuotta. Poikkeustapauksissa jäsenvaltiot voivat myöntää hyväksymisen lyhyemmäksi ajaksi.

Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että hyväksytyt tutkimuslaitoksen on kahden kuukauden kuluessa asianomaisen vastaanottosopimuksen voimassaolon päättymisestä toimitettava jäsenvaltion tätä tarkoitusta varten määräämälle toimivaltaiselle viranomaiselle vahvistus siitä, että työ on suoritettu jokaisessa tutkimushankkeessa, jota varten 6 artiklan mukainen vastaanottosopimus on allekirjoitettu. Artiklan 5 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on julkaistava luettelo tämän direktiivin tarkoitusta varten hyväksytyistä tutkimuslaitoksista ja saatettava luettelo säännöllisesti ajantasalle.

Artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltio voi muiden toimenpiteiden ohella jättää uusimatta tutkimuslaitoksen hyväksymisen tai päättää peruuttaa sen, jos laitos ei enää täytä 5 artiklassa säädettyjä edellytyksiä, tai jos hyväksyminen on hankittu vilpillisin keinoin taikka jos laitos on allekirjoittanut vastaanottosopimuksen kolmannen maan kansalaisen kanssa vilpillisesti tai huolimattomasti. Koh-ta ei ole jäsenvaltioita velvoittava, mutta siitä ehdotetaan säädettäväksi ulkomaalaislaissa.

Artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat määritellä kansallisessa lainsäädännössään, mitä seurauksia hyväksynnän pe-

ruuttamisesta tai hyväksynnän uusimatta jättämisestä on voimassa oleville direktiivin 6 artiklan mukaisesti tehdyille vastaanottosopimuksille ja asianomaisten tutkijoiden oleskeluluville. Myös 7 kohdasta ehdotetaan säädettäväksi ulkomaalaislaissa.

6 artikla. Artikla koskee tutkimuslaitoksen ja tutkijan välistä vastaanottosopimusta. Vastaanottosopimuksesta ei ole säännöksiä ulkomaalaislaissa, joten ulkomaalaislakia on tältä osin täydennettävä. Uusi sääntely koski vastaanottosopimuksen tekemisen edellytyksiä, päättymistä ja tutkimuslaitoksen velvollisuutta ilmoittaa viranomaisille vastaanottosopimuksen päättymisestä.

7 artikla. Artiklassa säädetään maahanpääsyn edellytyksistä. Käytännössä tämä tarkoittaa edellytyksiä oleskeluluvan myöntämiselle. Ulkomaalaislaissa ei näistä edellytyksistä ole säädetty, joten ulkomaalaislakia on täydennettävä artiklan sisällön mukaisesti.

10 artikla. Artikla koskee oleskeluluvan peruuttamista tai uusimatta jättämistä. Artiklassa olevat säännökset poikkeavat nykyisen ulkomaalaislain 58 §:ssä säädetyistä oleskeluluvan peruuttamisen edellytyksistä, joten ulkomaalaislakiin on lisättävä direktiivin mukaiset perusteet tutkijadirektiivin perusteella myönnettävien oleskelulupien peruuttamisesta.

11 artikla. Artikla koskee tutkijan oikeutta opettaa. Artiklan 1 kohdan mukaan tutkija, jonka maahanpääsy on sallittu direktiivin nojalla, voi opettaa kansallisessa lainsäädännössä säädetyin mukaisesti. Artikla ei ole jäsenvaltioita velvoittava. Ulkomaalaislain nykyisten säännösten perusteella maahan tulleella tutkijalla on ollut myös oikeus opettaa. Tämä periaate on tarkoitus säilyttää lisättäessä lakiin uusia säännöksiä tutkijadirektiivin johdosta.

12 artikla. Artiklassa säädetään aloista, joilla direktiivin perusteella myönnetyn oleskeluluvan haltijaa on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti.

Artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan oleskeluluvan haltijaa on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti veroetuksien osalta. Jos direktiivin tulkitaan tarkoittavan tasavertaista kohtelua jäsenvaltiossa asuvien kanssa, edellyttää alakohta verolainsäädäntöön tehtävää muutosta. Valtio-

varainministeriön esitys rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 57/2007 vp) annettiin eduskunnalle 13 päivänä syyskuuta 2007. Esityksessä ehdotetaan, että mahdollisuus valita progressiivinen verotus laajennettaisiin myös direktiivissä tarkoitettuihin oleskeluluvanhaltijoihin, jotka ovat rajoitetusti verovelvollisia. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2008 alusta. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelta 2008 toimitettavassa verotuksessa.

13 artikla. Artiklassa säädetään tutkijadirektiivin perusteella oleskeluluvan saaneen kolmannen maan kansalaisen liikkumisesta jäsenvaltioiden välillä. Alle kolme kuukautta kestävästä oleskelusta säädetään artiklan 2 kohdassa. Ulkomaalaislaissa vastaavasti alle kolme kuukautta kestävästä oleskelusta säädetään 81 §:ssä. Vaikka tutkija voi oleskella Suomessa asiantuntijana enintään kolme kuukauden ajan 81 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, artiklan 2 kohdan säännös edellyttäisi 81 §:n täsmentämistä erityisesti direktiivin säätämään tarkoitukseen.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltiot eivät saa vaatia tutkijaa poistumaan alueeltaan viisumi- tai oleskelulupahakemusten tekemistä varten. Oleskeluluvan myöntämisestä poikkeuksellisesti siinä tapauksessa, että henkilö on tullut maahan ilman oleskelulupaa, säädetään ulkomaalaislain 49 §:ssä. Pykälän 1 momentin säännöstä tulisi tutkijadirektiivin vuoksi täsmentää. Jos henkilö on jo tullut maahan ja hänellä on mahdollisuus hakea oleskelulupaa, viisumin hakeminen ei enää tule kysymykseen, eikä näin ollen ole tarvetta vaatia tutkijaa poistumaan Suomesta viisumin hakemista varten.

14 artikla. Artiklassa säädetään menettelystä tehtäessä hakemuksia maahan pääsemiseksi. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti hyväksyä hakemuksen, joka on toimitettu kyseisen kolmannen maan kansalaisen jo olessa niiden alueella. Kohta ei ole jäsenvaltioita velvoittava, mutta 13 artiklan 5 kohdan edellyttämä ulkomaalaislain 49 §:n muutos käytännössä tarkoittaa sitä, että hakemus voidaan 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti hyväksyä Suomessa jätettynä.

Direktiivin artikkelit, jotka eivät aiheuta muutoksia ulkomaalaislakiin tai muihin säädöksiin

5 artikla. Artikla koskee tutkimuslaitoksen hyväksymistä. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti edellyttää tutkimuslaitoksilta kirjallista sitoumusta siitä, että jos tutkija jää laittomasti jäsenvaltion alueelle, kyseinen laitos on vastuussa tutkijan oleskelun ja paluun aiheuttamien julkisiin varoihin kohdistuvien kustannusten korvaamisesta. Tutkimuslaitoksen taloudellinen vastuu päättyy viimeistään kuuden kuukauden kuluttua vastaanottosopimuksen voimassaolon päättymisestä. Kohta ei ole jäsenvaltioita velvoittava eikä siitä ehdoteta säädettäväksi ulkomaalaislaissa tai muissa säädöksissä.

6 artikla. Artikla koskee tutkimuslaitoksen ja tutkijan välistä vastaanottosopimusta. Artiklan 3 kohdan mukaan tutkimuslaitosta voidaan vastaanottosopimuksen tekemisen jälkeen vaatia antamaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti tutkijalle henkilökohtainen ilmoitus siitä, että jos tutkija jää laittomasti jäsenvaltion alueelle, on kyseinen tutkimuslaitos vastuussa tutkijan oleskelun ja paluun aiheuttamien julkisiin varoihin kohdistuvien kustannusten korvaamisesta. Kohta ei ole jäsenvaltioita velvoittava eikä aiheuta lain muutostarvetta.

7 artikla. Artiklassa määritellään maahanpääsyn edellytykset. Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan maahanpääsyä direktiivin tarkoitusta varten hakevan kolmannen maan kansalaisuutta olevan henkilön maahanpääsyn edellytyksenä on, että henkilöllä on kansallisessa lainsäädännössä määritelty voimassa olevan matkustusasiakirja jäsenvaltion voidessa edellyttää, että matkustusasiakirjan voimassaoloaika kattaa vähintään oleskeluluvan voimassaoloajan.

Ulkomaalaislain 11 §:ssä säädetään maahanpääsyn edellytyksistä ja lain voidaan tältä osin katsoa vastaavan kyseisen alakohdan säännöstä.

Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan direktiivin tarkoitusta varten maahanpääsyä hakevalla kolmannen maan kansalaisuutta olevalla on tarvittaessa oltava taloudellista vastuuta koskeva ilmoitus, jonka tutkimuslai-

tos on antanut 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Alakohta ei ole jäsenvaltioita velvoittava eikä siitä ehdoteta säädettäväksi ulkomaalaislaissa tai muissa säädöksissä.

Artiklan 3 kohdan mukaan tutkija on päätettävä jäsenvaltion alueelle vastaanottosopimuksen toteuttamiseksi kun edellytysten on todettu artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tarkastusten perusteella täyttyneen. Ulkomaalaislain 12 §:ssä säädetään rajan ylittämistä koskevista säännöksistä. Rajavartiolaissa (578/2005) säädetään valtakunnanrajan ylittämistä ja sen valvonnasta sekä, sen lisäksi mitä muualla säädetään, rajavartiolaitokselle ja rajavartiomiehelle kuuluvista tehtävistä ja toimivaltuuksista. Lain 14 § koskee rajatarkastuksen toimittamista ja lain 19 § rajatarkastukseen sisältyvistä toimenpiteistä. Artikla ei edellytä nykyisten säännösten muuttamista.

8 artikla. Artiklassa säädetään oleskeluluvan voimassaoloajasta. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on myönnettävä oleskelulupa, joka on voimassa vähintään vuoden ajan ja uusittava se, jos 6 ja 7 artiklassa asetetut edellytykset täyttyvät edelleen. Jos tutkimushankkeen on suunniteltu kestävän alle vuoden, oleskelulupa on voimassa hankkeen keston ajan.

Ulkomaalaislain 53 §:ssä säädetään ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituudesta. Säännöstä ei direktiivin vuoksi ole tarvetta muuttaa.

9 artikla. Artiklassa säädetään oleskeluluvan myöntämisestä direktiivin tarkoitusta varten oleskeluluvan saaneen tutkijan perheenjäsenille. Artiklan 1 kohdassa säädetään, että kun jäsenvaltio päättää myöntää oleskeluluvan tutkijan perheenjäsenille, näiden oleskeluluvan voimassaoloajan on oltava sama kuin tutkijalle myönnettyssä oleskeluluvassa, edellyttäen, että tämä on mahdollista näiden henkilöiden matkustusasiakirjojen voimassaoloaikojen perusteella. Asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa tutkijan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika voidaan lyhentää. Artiklan 2 kohdassa säädetään, että kun tutkijan maahantulo on sallittu, oleskeluluvan myöntämisestä hänen perheenjäsenilleen ei saa tehdä riippuvaiseksi tutkijan oleskelun vähimmäisaikavaatimuksesta. Ul-

komaalaislain 53 §:n säännös oleskeluluvan pituudesta vastaa direktiivin säännöksiä.

12 artikla. Artiklassa säädetään aloista, joilla direktiivin perusteella myönnetyn oleskeluluvan haltijaa on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti.

Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan oleskeluluvan haltijaa on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti tutkintojen, todistusten ja muun ammattipätevyys-tunnustamisen osalta jäsenvaltioiden kansallisten menettelyjen mukaisesti. Opetusministeriöltä saatujen tietojen mukaan kansainvälinen periaate tutkintojen tunnus-tamisessa on, että vastaanottava taho tekee tulkinnan ulkomaisen tutkinnon tasosta ja sen antamasta ammatillisesta kelpoisuudesta.

Suomessa Opetushallitus toimii EY:n yleisen tutkintojen tunnistamisjärjestelmän kansallisenä yhteyspisteenä, joka jakaa tietoa tunnistamisjärjestelmästä sekä tutkintojen tunnistamismenettelyistä. Perusedellytys tutkinnon tunnistamiselle on, että oppilaitos ja sen myöntämä tutkinto kuuluvat kohde-maan viralliseen koulutusjärjestelmään. Ope-tushallitukselta saatujen tietojen mukaan ope-tushallitus voi tarvittaessa antaa tutkimuslai-toksille niiden mahdollisesti tarvitsemaa lisä-tietoa tutkijaksi hakeutuvan ulkomaisen tut-kinnon tason määrittämiseksi. Kansallisen menettelyn voidaan näin ollen katsoa vastaa-van alakohdan säännöstä.

Artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan oleskeluluvan haltijaa on kohdeltava jäsen-valtioiden kansalaisten kanssa tasavertaisesti työoloja, työehtoja, palkkausta ja irtisanomis-ta koskevien ehtojen osalta. Työoloja, työeh-toja, palkkausta ja irtisanomista koskevista ehdoista säädetään muun muassa virkaehto-sopimuksissa ja valtioneuvoston periaatepäätöksissä, joiden soveltaminen ei ole riippu-vainen kansalaisuudesta. Kyseinen kohta ei näin ollen aiheuta lainmuutostarvetta.

Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan oleskeluluvan haltijaa on kohdeltava jäsen-valtion kansalaisten kanssa tasavertaisesti niillä sosiaaliturvan aloilla, joita koskee neu-voston asetus (ETY) N:o 1408/71 sosiaali-turvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöi-hin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä. Näitä aloja ovat sairaus- ja

äitiysetuudet, eläkkeet, työtapaturma- ja am-mattitautietuudet, työttömyysetuudet sekä perhe-etuudet.

Lisäksi direktiivin johdanto-osan 16 koh-dassa todetaan, että syrjimättömyyden peri-aatetta sosiaaliturvan alalla sovelletaan sel-laisenaan myös henkilöihin, jotka tulevat jä-senvaltioon suoraan kolmannelta maasta. Johdanto-osan 16 kohdan mukaan direktiivil-lä ei tulisi kuitenkaan antaa enempää oikeuk-sia, jotka jo sisältyvät yhteisön voimassa ole-vaan sosiaaliturvalainsäädäntöön sellaisten kolmansien maiden kansalaisuutta olevien osalta, joiden tilanteeseen liittyy jäsenvalti-oiden välisiä rajanylittäviä seikkoja.

Suomessa sosiaaliturva ei ole kansalaisuu-desta riippuvainen eikä henkilöitä yleensä aseteta eri asemaan kansalaisuuden perusteel-la. Nykyisessä kansaneläkelaiassa (347/1956), perhe-eläkelaiassa (38/1969) ja vammaistuki-laiassa (124/1988) kuitenkin edellytetään ul-komaan kansalaisuutta olevalta viiden vuo-den asumista Suomessa, jotta oikeus etuuteen syntyisi, kun taas Suomen kansalaisuutta olevalle on asetettu kolmen vuoden asumis-aikaedellytys. Uudessa lainsäädännössä vaa-timusta on yhtenäistetty, sillä 1 päivänä tammikuuta 2008 voimaan tulevissa uudessa kansaneläkelaiassa (568/2007) ja vam-maistetuksista annetussa laissa (570/2007) asumisaikavaatimus on kolme vuotta sekä Suomen että ulkomaan kansalaisuutta oleval-le. Mainittujen säädösmuutosten myötä lain-säädännön voidaan tältä osin katsoa vastaa-van kyseisen alakohdan säännöstä.

Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan ta-savertaista kohtelua varten sovelletaan lisäksi neuvoston asetuksen (EY) N:o 859/2003 liit-teessä olevia säännöksiä. Nämä erityissään-nökset koskevat kolmansien maiden kansa-laisuutta olevien oikeutta perhe-etuuksiin so-vellettaessa Saksan tai Itävallan lainsäädän-töä, joten mainituilla erityissäännöksillä ei ole vaikutusta Suomen lainsäädännön kan-nalta. Näin ollen nykyisten säädösten voi-daan myös tältä osin katsoa vastaavan kysei-sen alakohdan säännöstä.

Artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan oleskeluluvan haltijaa on kohdeltava jäsen-valtion kansalaisten kanssa tasavertaisesti ve-roetuksien osalta. Tuloverolain (1535/1992) mukaan verokohtelu perustuu Suomessa kan-

salaisuuden sijasta asuinvaltioon. Kolmansien maiden kansalaisuutta olevia kohdellaan näin ollen verotuksessa samalla tavalla kuin jos kyse olisi esimerkiksi Suomen kansalaisuutta olevasta, joka asuu ulkomailla ja tulee Suomeen työskentelemään. Jos direktiiviä tulkitaan sananmukaisesti, voidaan nykyisten säännösten näin ollen katsoa vastaavan kyseisen alakohdan säännöstä.

Artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan oleskeluluvan haltijalla on oltava jäsenvaltion kansalaisuutta olevien kanssa tasavertaiset oikeudet saada yleisesti saatavilla olevia tavaroita ja palveluja. Kolmannen maan kansalaisuutta olevan oikeuteen saada yleisesti saatavilla olevia tavaroita ja palveluja voidaan soveltaa perustuslain (731/1999) 6 §:ää, joten kyseinen kohta ei aiheuta lainmuutostarvetta.

14 artikla. Artiklassa säädetään maahanpääsyä koskevista hakemuksista. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on päätettävä, tekeekö oleskelulupahakemuksen tutkija vai asianomainen tutkimuslaitos. Ulkomaalaislaissa lähtökohtana on, että hakija tekee henkilökohtaisesti oleskelulupahakemuksen. Oleskelulupamenettelyjen kannalta ei nähdä tarpeelliseksi antaa tutkimuslaitokselle oikeutta jättää hakemusta hakijan puolesta.

Artiklan 2 kohdan nojalla hakemus on otettava tarkasteltavaksi ja käsiteltävä, kun kyseinen kolmannen maan kansalaisuutta oleva oleskelee sen jäsenvaltion alueen ulkopuolella, jonne hän pyrkii. Oleskeluluvan hakemisesta säädetään ulkomaalaislain 60 §:ssä ja kohdan mukainen menettely on vallitseva käytäntö oleskelulupahakemusten käsittelyssä.

15 artikla. Artiklassa säädetään oleskelulupahakemukseen liittyvistä menettelyllisistä takeista. Asioiden vireille tulosta ja käsittelystä yleissäännökset ovat hallintolaissa (434/2003). Ulkomaalaislaissa on menettelyistä joitain erityissäännöksiä.

Hallintolain 31 §:ssä säädetään selvittämismenettelyllisyydestä ja ulkomaalaislain 7 §:ssä yleisistä menettelytavoista hallintomenettelyssä, joten kyseinen kohta ei aiheuta lainmuutostarvetta. Hallintolain 43 § koskee päätöksen muotoa, 44 § päätöksen sisältöä ja 45 § päätöksen perustelemista. Ulkomaalaislain 204 §:ssä säädetään tiedoksiantotavoista,

205 §:ssä tiedoksiannosta Suomessa ja 206 §:ssä tiedoksiannosta ulkomailla. Hallintolain 47 § koskee valitusosoitusta ja ulkomaalaislain 190 § valitusta. Artiklan säännökset hakemusten käsittelystä, päätöksenteosta, tiedoksiannosta ja muutoksenhausta tulevat katetuiksi hallintolain ja ulkomaalaislain nykyisillä säännöksillä.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on tehtävä täydellistä hakemusta koskeva päätös mahdollisimman pian ja noudatettava tarvittaessa nopeutettua menettelyä. Hallintolain 23 §:ssä säädetään käsittelyn viivytyksettömyydestä. Nopeutetut menettelyt toteutetaan tarvittaessa hallinnollisin toimin Maahanmuuttovirastossa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on saattaa ulkomaalaislaki vastaamaan tutkijadirektiivin säännöksiä. Ulkomaalaislaissa säädettäisiin direktiivin mukaisesta maahanpääsymenettelystä kolmansien maiden kansalaisuutta olevia tutkijoita varten siten, että ennalta hyväksytyt tutkimuslaitokset osallistuisivat oleskeluluvan myöntämismenettelyyn. Uusi maahanpääsymenettely olisi rinnakkainen nykyisessä ulkomaalaislaissa määriteltyjen maahanpääsymenettelyn kanssa.

Uuden maahanpääsymenettelyn tavoitteena on edistää kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden työskentelytarkoituksessa tapahtuvaa maahanpääsyä ja asettumista pysyvästi Suomeen. Lisäksi tavoitteena on edistää tutkijoiden liikkuvuutta EU:n alueella siten, että tutkija voisi suorittaa osan tutkimustyöstään jossakin toisessa EU:n jäsenvaltiossa.

Esityksen tavoite edistää kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden työskentelytarkoituksessa tapahtuvaa maahanpääsyä noudattaen hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitetta vastata työvoiman ja koko väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin edistämällä ulkomaala-

laisten työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä maahanmuuttoa.

Esityksen tavoite noudattaa myös hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta työperusteisen maahanmuuton edistämisestä ottaen huomioon Suomen ja EU:n väestökehitys ja siitä aiheutuva työvoiman tarve.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Hallituksen esitystä valmisteltaessa päädyttiin siihen, että direktiivi on pantava kansallisesti täytäntöön, jotta Suomeen tuleva ulkomaalainen tutkija voisi hyödyntää direktiivin mukaiseen vastaanottosopimukseen perustuvaa maahanpääsymenettelyä siihen liittyvine liikkuvuusmahdollisuuksineen.

Esitystä valmisteltaessa todettiin kuitenkin myös, ettei direktiiviä ole syytä panna kaikilta osin täytäntöön. Keskeisin direktiivin osio, jota ei ehdoteta täytäntöön pantavaksi, on tutkimuslaitosten velvoite korvata laittomasti maahan jäävän tutkijan oleskelun ja paluun aiheuttamat julkisiin varoihin kohdistuvat kustannukset. On katsottu, että mainittu velvoite on tarpeeton laittomasti maahan jäävien ulkomaalaisten tutkijoiden vähäisen lukumäärän vuoksi. Lisäksi esitystä valmisteltaessa todettiin, että mainittu velvoite oletettavasti pikemminkin vähentäisi kuin edistäisi tutkimuslaitosten pyrkimyksiä ottaa palvelukseensa ulkomaalaisia tutkijoita.

Ulkomaalaisten tutkijoiden ja Suomessa toimivien tutkimuslaitosten kannalta on taroituksenmukaisinta säilyttää kuitenkin ennallaan myös nykyiset maahanpääsymenettelyt. On tärkeää, että tutkimuslaitokset ja tutkijat, jotka pitävät nykyisiä maahanpääsymenettelyjä suotuisina tai eivät täytä direktiivin edellytyksiä, voisivat jatkossakin käyttää nykyisiä maahanpääsymenettelyjä. Myös direktiivissä suositetaan, että aiemmat maahanpääsymenettelyt tulisi edelleen pitää voimassa.

Esitykseen valittiin siten vaihtoehto, jonka mukaan nykyiset maahanpääsymenettelyt säilytettäisiin ennallaan ja niiden lisäksi olisi direktiivin edellyttämä tutkimuslaitoksen ja tutkijan väliseen vastaanottosopimukseen perustuva uusi maahanpääsymenettely.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi ulkomaalaislakiin tutkijadirektiivin mukainen uusi maahanpääsymenettely kolmansien maiden kansalaisuutta oleville tutkijoille. Uuden maahanpääsymenettelyn perustana olisi ennalta hyväksytyjen tutkimuslaitosten ottaminen mukaan tieteellistä tutkimusta kyseisiin tutkimuslaitoksiin suorittamaan tulevien tutkijoiden maahanpääsymenettelyyn. Ehdotuksessa käytetään käsitettä tutkimuslaitos direktiivissä käytetyn käsitteen tutkimusorganisaatio sijasta.

Direktiivin mukaisesti tutkimuslaitoksen tulee varmistaa tiettyjen edellytysten täyttyminen, ennen kuin laitos voi tehdä tutkijan kanssa vastaanottosopimuksen. Esityksen mukaan tutkijan vastaanottava tutkimuslaitos olisi velvollinen hyväksymään tutkimushankkeen tarkistettuaan ensin tutkimushankkeen tavoitteen, keston ja toteutukseen tarvittavien varojen saatavuuden sekä tutkijan pätevyyden tutkimushankkeen tavoitteiden kannalta. Muita edellytyksiä, joista tutkimuslaitoksen asianomaisten toimielinten tulee varmistua ennen kuin laitos voi tehdä vastaanottosopimuksen, ovat tutkijan käytössä olevat riittävät kuukausittaiset varat, joilla tutkija kattaa oleskelu- ja paluukustannuksensa sekä sairausvakuutus, jos tutkijan oleskelu kestää enintään neljä kuukautta. Lisäksi edellytyksenä on, että tutkijan oikeussuhde ja työehdot on määritelty.

Oleskeluluvan myöntämisestä tutkijalle päättäisi edelleen lupaviranomainen eli Maahanmuuttovirasto ja jatkoluvan osalta paikallispoliisi. Tutkimuslaitoksen selvitys vastaanottosopimuksen tekemisen edellytysten täyttymisestä nopeuttaisi kuitenkin Maahanmuuttoviraston päätöksentekoa.

Myös direktiivin täytäntöönpanon edellyttämät säännökset tutkimuslaitosten hyväksymisestä ehdotetaan sisällytettäväksi ulkomaalaislakiin, koska hyväksymismenettely liittyy kiinteästi ulkomaalaislain soveltamisalaan kuuluvaan ulkomaalaisen maahan-tuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa.

4 Esityksen vaikutukset

Uuden maahanpääsymenettelyn toteuttamiseen tarvittavia hallinnollisia voimavaroja on vielä tässä vaiheessa vaikea ennakoida. On kuitenkin todennäköistä, että ulkomaalaisen tutkijan maahanpääsyedellytysten selvittäminen edellyttää jonkin verran lisää hallinnollisia voimavaroja tutkimuslaitokselta.

Esityksellä on vaikutusta viranomaisten välisiin suhteisiin ja toimivaltaan. Esityksessä ehdotetaan, että uuden maahanpääsymenettelyn kautta Suomeen tulevan ulkomaalaisen tutkijan tutkijadirektiivin mukaisten maahanpääsyn edellytysten selvittämisestä vastaisi osittain tutkijan vastaanottava direktiivin mukaisesti hyväksytty tutkimuslaitos. Näitä maahanpääsyn edellytyksiä olisivat tutkimushankkeen hyväksyminen ja rahoitusehtojen täyttyminen, tutkijan pätevyys saattaa hanke loppuun ja riittävät varat, joilla tutkija kattaa oleskelu- ja paluukustannukset.

Uutta maahanpääsymenettelyä koskevassa tutkimuslaitosten, Maahanmuuttoviraston ja poliisilaitosten välisessä yhteistyössä voitaneen hyödyntää vuonna 2009 käyttöön otettavaa ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää (UMA). Kyseinen järjestelmä toimisi kaikkien ulkomaalaisasioiden käsittelyyn osallistuvien viranomaisten ja sidosryhmien yhteisenä työvälineenä korvaten nykyisen ulkomaalaisrekisteriin pohjautuvan asiankäsittelyn. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan voida vielä arvioida, miten UMA-järjestelmän käyttöönotto tulee käytännössä vaikuttamaan maahanmuuttoviranomaisten ja sidosryhmien väliseen työnjakoon.

Käytettävissä olevien tietojen perusteella direktiivin mukaisella maahantulomenettelyllä arvioidaan olevan vähäinen käytännön merkitys ulkomaalaisten tutkijoiden maahantulon kannalta. Oletettavissa on, että valtaosa Suomessa oleviin tutkimuslaitoksiin työhön tulevista ulkomaalaisista tutkijoista käyttää jatkossakin nykyisen ulkomaalaislain mukaisia maahanpääsymenettelyjä. Osa ulkomaalaisista tutkijoista ei täytä direktiivin mukaisia tutkijan edellytyksiä, eli heiltä puuttuu ylempi korkeakoulututkinto. Osa ulkomaalaisista tutkijoista ja Suomessa toimivista tutkimuslaitoksista puolestaan ei mahdollisesti koe uuden maahanpääsymenettelyn tuovan

lisäarvoa nykyisiin maahanpääsymenettelyihin verrattuna. Suomeen tieteellistä tutkimusta suorittamaan tulevien kolmansien maiden kansalaisuutta olevien tutkijoiden ja Suomessa toimivien tutkimuslaitosten kannalta voidaan kuitenkin pitää perusteltuna, että ulkomaalaislakiin sisältyisi koulutustaustaltaan erilaisten tutkijoiden ja eripituisia tutkimushankkeita toteuttavien tutkimuslaitosten tarpeisiin soveltuvia vaihtoehtoisia maahanpääsymenettelyjä.

Direktiivin täytäntöönpanon vaikutuksia Suomessa toimivien tutkimusta harjoittavien laitosten kilpailukykyyn ja tuottavuuteen on vielä tässä vaiheessa vaikea ennakoida. Kyseiset mahdolliset vaikutukset riippuvat muun muassa Suomeen tulevien tutkijoiden määrästä ja tutkimushankkeiden tuloksista.

Esityksellä ei ole välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Myöskään verotuksen osalta direktiivin täytäntöönpanolla ei arvioida olevan merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia, sillä direktiivin mukainen maahanpääsymenettely voidaan toteuttaa nykyisillä voimavaroilla.

Tarkoituksena on seurata esitetyn uuden maahanpääsymenettelyn vaikutuksia Suomeen tulevien tutkijoiden määrään ja Suomessa toimivien tutkimuslaitosten kilpailukykyyn ja tuottavuuteen. Lisäksi on tarkoitus seurata uuden maahanpääsymenettelyn vaikutuksia tutkimuslaitosten hallinnollisiin voimavaroihin.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä. Esityksen luonnoksesta pyydettiin lausunto ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, opetusministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä, sisäasiainministeriön poliisiosastolta ja rajavartiolaitoksen oikeuskanslerinvirastolta, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslialta, korkeimmalta hallinto-oikeudelta, Helsingin hallinto-oikeudelta, Opetushallitukselta, Helsingin Yliopistolta, Suomen Akatemialta, Biomedicum Helsingiltä, Teknilliseltä korkeakoululta, Oulun yliopistolta, Tampereen teknilliseltä yliopistolta, Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO:lta, Nokia Oyj:tä,

Nokian Tutkimuskeskukselta, vähemmistövaltuutetun toimistolta, tasa-arvovaltuutetun toimistolta, tietosuojavaltuutetun toimistolta, Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselta, Ulkomaalaisvirastolta, Uudenmaan työvoimaja elinkeinokeskukselta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, Toimihenkilöjärjestö STTK ry:ltä, AKAVA ry:ltä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:ltä, Suomen yrittäjät ry:ltä, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry:ltä, Suomen ammattiin opiskelevien keskusliitto SAKKI ry:ltä, Suomen ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten liitto SAMOK ry:ltä, Pakolaisneuvon-

ta ry:ltä, Amnesty Internationalilta ja Suomen Punaiselta Ristiltä.

Mainituista tahoista 29 toimitti sisäasiainministeriölle esityksestä lausunnot, jotka on pyritty mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon. Valtaosa lausunnon toimittaneista tahoista totesi nykyisen ulkomaalaislain mukaisten tutkijoita koskevien maahanpääsymenettelyjen olevan nopeita ja joustavia ja siten hyvin toimivia. Näin ollen suurin osa lausunnon toimittaneista tahoista kannatti direktiivin täytäntöönpanoa siten, että kyseiset nykyiset maahanpääsymenettelyt säilyvät ennallaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

47 §. *Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle.* Pykälässä säädetään tilanteista, joissa ulkomailla olevalle henkilölle voidaan myöntää oleskelulupa jatkuvaluonteista oleskelua varten. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jonka mukaan jatkuva oleskelulupa voitaisiin myöntää ulkomailla olevalle henkilölle tutkijadirektiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta varten.

Tieteellisellä tutkimuksella tarkoitettaisiin tutkijadirektiivin 2 artiklan mukaisesti luovaa ja järjestelmällistä toimintaa, jonka tavoitteena on esimerkiksi ihmistä, kulttuuria ja yhteiskuntaa koskevan tiedon lisääminen ja tämän tiedon käyttäminen uusien sovellusten kehittämiseen. Ulkomaalainen tutkija voisi suorittaa tieteellistä tutkimusta Suomessa toimivassa julkisessa tai yksityisessä tutkimuslaitoksessa.

Ulkomaalaisella tutkijalla, jolle myönnettään oleskelulupa tämän kohdan perusteella, olisi tieteellisen tutkimuksen suorittamisen ohella myös oikeus opettaa. Opetustyö voisi tapahtua samassa tai eri tutkimuslaitoksessa, jossa ulkomaalainen tutkija tekee tutkijadirektiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta.

Ulkomaalaisella, jolle myönnettäisiin oleskelulupa tämän kohdan perusteella, tulisi vähintään olla tohtorinkoulutusohjelmaan pääsyn mahdollistava ylempi korkeakoulututkinto. Oleskelulupa voitaisiin myöntää myös tätä korkeamman tutkinnon, esimerkiksi tohtorin tutkinnon suorittaneelle ulkomaalaiselle tutkijalle.

Tutkijadirektiivin 14 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on päätettävä, tekeekö oleskelulupahakemuksen tutkija vai asianomainen tutkimusorganisaatio. Momenttiin ehdotetun uuden kohdan nojalla myönnettävää oleskelulupaa koskevan hakemuksen voisi panna vireille vain ulkomaalainen tutkija itse. Tämä vastaisi nykyiseen ulkomaalaislakiin liittyvää menettelyä, jonka mukaan lain 79 §:n tai 80 §:n nojalla myönnettävää oleskelulupaa koskevan hakemuk-

sen voi panna vireille vain ulkomaalainen itse.

Tutkijadirektiivin perusteella myönnettävän oleskeluluvan pituuteen sovellettaisiin ulkomaalaislain 53 ja 55 §:ssä olevia normaaleja säännöksiä. Ensimmäinen oleskelulupa olisi yhden vuoden pituinen ja jatkolupa lähtökohtaisesti neljän vuoden pituinen, vaikka tutkimus päättyisikin aikaisemmin. Ehdotetussa 58 a §:ssä olisi tutkijalle myönnetyn oleskeluluvan peruuttamisesta erityissäännös, jota sovellettaisiin 58 §:ssä olevan oleskeluluvan peruuttamista koskevan säännöksen ohella.

47 a §. *Tutkimuslaitoksen hyväksyminen.* Uudessa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi ulkomaalaisen tutkijan vastaanottajana toimivan tutkimuslaitoksen hyväksymisen edellytyksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan tutkimuslaitos voisi toimia tutkijadirektiivissä tarkoitettua maahanpääsymenettelyn mukaisena tutkijan vastaanottajana vasta saatuaan tähän opetusministeriön hyväksymisen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkimuslaitoksen hyväksymisen perustumisesta harkintaan, jossa huomioitaisiin selvitys tutkimuslaitoksen tehtävistä ja toiminnan tavoitteista. Tutkimuslaitoksen hyväksymistä koskevien hakuohjeiden yhteydessä määriteltäisiin tarkemmin, miten tutkimuslaitoksen tulisi esittää selvitystä tehtävistään ja toimintansa tavoitteista. Tutkimuslaitosten hyväksymisessä sovellettaisiin ulkomaalaislain 4 §:n 1 momentin mukaisesti hallintolakia.

Pykälän 3 momentin mukaan tutkimuslaitoksen hyväksymistä koskevassa myönteisessä päätöksessä olisi määrättävä hyväksymisen voimassaoloaika, jonka vähimmäisaika olisi viisi vuotta. Perustellusta syystä hyväksymisen voimassaoloaika voisi olla viittä vuotta lyhyempi. Tällaisia tilanteita olisivat muun muassa tutkimuslaitoksen aiemmat sopimusrikkomukset tai jos tutkimuslaitoksen tehtävät taikka toiminta ovat todennäköisyydellä tiedossa olevan ajan kuluessa merkittävästi muuttumassa. Opetusministeriön päätökseen saisi hakea muutosta ulkomaalaislain 190 §:n perusteella valittamalla hallinto-

oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

47 b §. *Luettelo hyväksytyistä tutkimuslaitoksista.* Uudessa pykälässä säädettäisiin opetusministeriön velvollisuudesta julkaista luettelo tutkijadirektiivissä tarkoitetun maa-hanpääsymenettelyn mukaisiksi tutkijoiden vastaanottajiksi hyväksytyistä tutkimuslaitoksista. Opetusministeriön olisi saatettava luettelo ajantasalle vähintään kerran vuodessa. Luettelo voitaisiin julkaista esimerkiksi ministeriön verkkosivuilla, jotta se olisi mahdollisimman monen tutkijadirektiivissä tarkoitetun tieteellisen tutkimushankkeen suorittamisesta kiinnostuneen ulkomaalaisen saatavilla.

47 c §. *Tutkimuslaitoksen hyväksymisen uusimatta jättäminen tai peruuttaminen.* Uudessa pykälässä säädettäisiin seikoista, joiden perusteella opetusministeriö voisi jättää uusimatta tutkimuslaitoksen hyväksymisen tai peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymistä koskevan päätöksen. Kielteisen päätöksen perusteena voisivat esimerkiksi olla tutkimuslaitoksen tietoisesti antamat väärät tiedot tehtävistään tai toiminnan tavoitteista taikka muista päätökseen vaikuttaneista seikoista, jotka tutkimuslaitos on antanut hyväksymistä hakiessaan. Opetusministeriö voisi jättää tutkimuslaitoksen hyväksymistä koskevan päätöksen uusimatta tai peruuttaa sen myös, jos tutkimuslaitos olisi hyväksymistä hakiessaan salannut sellaisen seikan, joka olisi saattanut estää tutkimuslaitoksen hyväksymisen. Opetusministeriö tekisi asiassa päätöksen, joka niin ikään olisi valituskelpoinen.

47 d §. *Vastaanottosopimus.* Uudessa pykälässä säädettäisiin ulkomaalaisen tutkijan ja tutkimuslaitoksen välisen vastaanottosopimuksen tekemisen edellytyksistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tutkijadirektiivissä tarkoitetun ulkomaalaisen tutkijan vastaanottajana toimiminen edellyttää tutkimuslaitokselta vastaanottosopimuksen tekemistä. Vastaavasti ulkomaalainen tutkija sitoutuisi vastaanottosopimuksella toteuttamaan kyseisen tutkijadirektiivin mukaisen tutkimushankkeen.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin edellytykset vastaanottosopimuksen tekemiselle. Momentin 1 kohdan mukaan edellytyksenä olisi, että tutkimuslaitoksen asianomaiset

toimielimet ovat hyväksyneet tietyt tutkimushankkeeseen liittyvät seikat. Tällainen toimielin voisi olla esimerkiksi tutkimuslaitoksen johtokunta tai hallitus. Momentin 1 kohdan a alakohdan mukaan tutkimuslaitoksen olisi hyväksyttävä tieteellisen tutkimushankkeen tavoite, kesto ja toteutukseen tarvittavien varojen saatavuus. Osoituksena tästä voisi olla tutkimuslaitoksen asianomaisten toimielinten hyväksymä hankekuvaus, jossa määriteltäisiin tässä alakohdassa mainitut seikat.

Momentin 1 kohdan b alakohdan mukaan tarkistettava olisi lisäksi ulkomaalaisen tutkijan pätevyys. Osoituksena tästä voisi olla oikeaksi todistettu jäljennös tutkintotodistuksesta, josta käy ilmi, että ulkomaalainen tutkija on suorittanut vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon. Tarvittaessa tutkimuslaitos voisi tarkistaa myös, että ulkomaalaisella tutkijalla on tutkimushankkeen tavoitteiden kannalta olennaiset muut tiedot ja taidot, kuten esimerkiksi riittävä kielitaito.

Momentin 2 kohdan mukaan vastaanottosopimuksen allekirjoittamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että ulkomaalaisella tutkijalla on oleskelunsa ajan riittävät kuukausittaiset taloudelliset edellytykset vastata oleskelunsa ja paluunsa kustannuksista. Osoituksena tästä voisi olla esimerkiksi ulkomaalaisen tutkijan ja tutkimuslaitoksen välinen työ- tai muu sopimus taikka ulkomaalaisen tutkijan saama apurahapäätös, josta käy ilmi ulkomaalaiselle tutkijalle maksettava apuraha, palkka tai palkkio sekä muut mahdolliset etuudet kuten esimerkiksi päiväraha tai matkakustannuskorvaukset.

Momentin 3 kohdan mukaan edellytyksenä olisi myös, että jos ulkomaalaisen tutkijan oleskelu kestää enintään neljä kuukautta, hänellä olisi sairaanhoidon kustannukset kattava yksityinen vakuutus, joka on luotettavan ja vakavaraisen yhtiön tai laitoksen myöntämä. Vaihtoehtoisesti tai mainitun yksityisen sairausvakuutuksen lisäksi ulkomaalaisella tutkijalla voisi olla myös jonkin valtion myöntämä lakisääteinen sairausvakuutus, joka kattaa sairaanhoidon kustannukset.

Yli neljäksi kuukaudeksi tutkimuslaitokseen tieteellistä tutkimusta tekemään tulevalta ulkomaalaiselta tutkijalta yksityistä tai lakisääteistä sairausvakuutusta ei vaadittaisi.

Asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaan kolmannesta maasta tulevaa henkilöä pidetään Suomessa asuvana, jos henkilön hänen olosuhteensa kokonaisuudessaan huomioon ottaen katsotaan muutuvan Suomeen vakinaisesti. Asumisen vakinaisuutta osoittavana seikkana otetaan mainitun lain mukaan huomioon, että henkilöllä on vähintään kahden vuoden työsopimus tai muu siihen rinnastettava sopimus Suomessa tehtävää työtä varten. Lisäksi edellytetään, että henkilöllä on vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava voimassa oleva oleskelulupa, milloin sellainen lupa häneltä vaaditaan. Mainitun lain tarkoittamalla tavalla Suomessa asuvalla henkilöllä on oikeus siihen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan, joka kuuluu mainitun lain soveltamisalaan.

Sairausvakuutuslakia (1224/2004) sovelletaan Suomessa asuvien lisäksi muun muassa työntekijöihin. Lain mukaan työntekijä on vakuutettu työskentelyn aloittamisesta lukien, jos työskentely kestää vähintään neljän kuukauden ajan. Työntekijänä pidetään työ-, virka- tai muussa palvelussuhteessa olevaa henkilöä, jonka työaika on vähintään 18 tuntia kalenteriviikossa ja jonka palkka on työehtosopimuksen mukainen, tai jos alalla ei ole työehtosopimusta, palkka kokoaikatyöstä on vähintään 940 euroa kuukaudessa. Näin ollen työ- ja virkasuhteeseen tuleva ulkomaalainen tutkija on pääsääntöisesti sairausvakuutettu, jos henkilön työ Suomessa kestää vähintään neljä kuukautta riippumatta siitä, pidetäänkö henkilöä Suomessa asuvana. Sairausvakuutuksen perusteella vakuutetulle henkilölle korvataan osa yksityislääkärin palkkioista sekä yksityislääkärin määräämistä tutkimus- ja hoitokuluista sekä osa lääke- ja matkakuluista. Lähtökohtaisesti vastaanottosopimuksen perusteella tieteellistä tutkimusta varten Suomeen tulevalle ulkomaalaiselle tutkijalle myönnettäisiin jatkuva oleskelulupa. Tällöin henkilö saisi kotikuntalain (201/1994) perusteella Suomessa kotikunnan ja olisi siten oikeutettu julkisiin terveystaloihin Suomessa.

Momentin 4 kohdan mukaan vastaanottosopimuksen tekemisen edellytyksenä olisi myös, että ulkomaalaisen oikeussuhde ja työehdot olisi vastaanottosopimuksessa määri-

tely. Tämä tarkoittaisi sitä, että tutkijan tieteellisen tutkimushankkeen suorittamiseen liittyvät keskeiset ehdot kuten aiotun oleskelun kesto, palkka tai muu siihen rinnastettava etuus ja muut sopimuksen ehdot kävisivät ilmi ulkomaalaisen tutkijan ja tutkimuslaitoksen tekemästä työsopimuksesta. Oikeussuhteella tarkoitettaisiin siten Suomeen tieteellistä tutkimusta suorittamaan tulevan ulkomaalaisen tutkijan ja tutkimuslaitoksen välistä oikeudellisesti velvoittavaa työ- tai muuta sopimusta taikka ulkomaalaisen tutkijan saamaa apurahapäätöstä, jossa määritettäisiin ulkomaalaisen tutkijan ja tutkimuslaitoksen välinen työ- tai muu sopimussuhde taikka ulkomaalaisen tutkijan ja hänelle apurahan myöntäneen tahon välinen sopimussuhde.

47 e §. *Oleskeluluvan myöntäminen tieteellistä tutkimusta varten.* Uudessa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi perusteista, joiden nojalla ulkomaalaiselle tutkijalle myönnettäisiin oleskelulupa tieteellisen tutkimuksen suorittamista varten.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ulkomaalaisen tutkijan oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä. Momentin 1 kohdan mukaan ulkomaalaisella tutkijalla tulisi olla Suomessa toimivan tutkimuslaitoksen kanssa tehty vastaanottosopimus. Mainitulla sopimuksella ulkomaalainen tutkija sitoutuisi toteuttamaan tieteellisen tutkimushankkeen ja tutkimuslaitos sitoutuisi vastaanottamaan ulkomaalaisen tutkijan tätä tarkoitusta varten. Momentin 2 kohdan mukaan ulkomaalaisen tutkijan tulisi täyttää vastaanottosopimuksen tekemiselle säädetyt edellytykset. Edellytyksistä ehdotetaan säädettäväksi 47 d §:n 2 momentissa. Momentin 3 kohdassa säädettäisiin oleskeluluvan myöntämisen tutkijadirektiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta varten edellyttävän myös, ettei ulkomaalainen tutkija vaaranna yleistä järjestystä tai turvallisuutta taikka kansanterveyttä.

Oleskeluluvan myöntämisen yleisistä edellytyksistä säädetään ulkomaalaislain 36 §:ssä ja toimeentuloedellytyksestä 39 §:ssä. Nämä yleissäännökset koskevat kaikkia oleskelulupia ja luonnollisesti myös ehdotettua tutkijadirektiivin perusteella myönnettävää oleskelulupaa.

Tutkijadirektiivin 6 artiklan 2 kohdan ja ehdotetun 47 d §:n mukaan tutkimuslaitoksen tulee varmistua tietyistä seikoista ennen kuin se voi tehdä vastaanottosopimuksen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkimuslaitoksen velvollisuudesta antaa Maahanmuuttovirastolle ennen ensimmäisen oleskeluluvan myöntämistä tiedot vastaanottosopimuksen edellytysten täyttymisestä. Maahanmuuttovirasto päättäisi sen jälkeen oleskeluluvan myöntämisestä. Tutkimuslaitoksen antama lausunto nopeuttaisi tätä päätöksentekoa. Vaikka tutkimuslaitoksen on varmistuttava vastaanottosopimuksen edellytysten täyttymisestä, lopullinen harkinta oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä on Maahanmuuttovirastolla.

Jatkolupaa harkittaessa ei vastaavaa muodollista selvitystä edellytetäisi, vaan paikallispoliisin olisi itse selvítettävä, ovatko oleskeluluvan myöntämisen edellytykset tutkijan suorittaman tieteellisen tutkimuksen osalta edelleen olemassa, esimerkiksi tiedustelemalla asiaa tutkimuslaitokselta.

47 f §. *Vastaanottosopimuksen päättymisen.* Uudessa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tilanteista, jolloin vastaanottosopimus päättyisi. Lisäksi pykälässä säädettäisiin tutkimuslaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa asianomaisille viranomaisille tutkimuksen valmistumisesta ja vastaanottosopimuksen täytäntöönpanon estävistä seikoista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vastaanottosopimuksen päättymisestä ensinnäkin tilanteessa, jossa tutkimustyö tapahtuu suunnitelmien mukaan ja tutkimus saadaan päätökseen. Toiseksi säädettäisiin tilanteista, joissa vastaanottosopimus päättyy ennen tutkimuksen valmistumista.

Momentin mukaan vastaanottosopimus päättyy, kun tutkimus on kyseessä olevan tutkijan osalta saatettu loppuun. Vastaanottosopimus päättyy myös, jos ulkomaalaista tutkijaa ei päästetä maahan. Ulkomaalaisen tutkijan maahanpääsy voidaan evätä, jos hän ei täytä ulkomaalaislain 11 §:ssä säädettyjä maahantulon edellytyksiä. Edelleen vastaanottosopimus päättyisi, jos vastaanottosopimuksen tekemisen edellytyksenä oleva oikeussuhde purkautuu. Tällainen tilanne seuraisi, kun tutkimuslaitos tai ulkomaalainen tutkija taikka tutkijalle apurahan myöntänyt ta-

ho irtisanoo osapuolten välisen oikeussuhteen ennen kuin tutkimushanke on saatettu loppuun. Vastaanottosopimus päättyisi siinäkin tapauksessa, että opetusministeriö on jättänyt uusimatta taikka peruuttanut tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että kun tutkimus on suoritettu loppuun, tutkimuslaitos olisi velvollinen ilmoittamaan tästä opetusministeriölle ja toimivaltaiselle lupaviranomaiselle kahden kuukauden kuluessa. Ilmoitus olisi tehtävä kirjallisesti tai sähköpostin välityksellä, koska sen tekemiseen liittyy direktiivissä mainittu määräaika. Tulevaisuudessa pyrittäisiin sähköiseen tietojen välittämiseen oppilaitoksen ja valmisteilla olevaan ulkomaalaisasioiden sähköisen asiankäsitelyjärjestelmän (UMA) avulla.

Pykälän 3 momentin mukaan tutkimuslaitos olisi velvollinen ilmoittamaan viipymättä opetusministeriölle ja tutkijalle oleskeluluvan myöntäneelle viranomaiselle kaikista niistä seikoista, joiden takia vastaanottosopimuksen täytäntöönpano ei olisi mahdollista. Tällaisina seikkoina pidettäisiin muun muassa tutkimushankkeen keskeytymistä tai tutkimuslaitoksen ja tutkijan välisen oikeussuhteen purkautumista. Ilmoitus tehtäisiin sille lupaviranomaiselle, joka on oleskeluluvan myöntänyt eli ensimmäisen luvan osalta Maahanmuuttovirastolle ja jatkoluvan ollessa kyseessä poliisille. Ilmoituksen saatuaan oleskeluluvan myöntänyt viranomainen voisi harkita, onko oleskeluluvan peruuttaminen tarpeen.

49 §. *Ensimmäisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle.* Pääsääntöisesti ulkomaalaisella tulisi olla oleskelulupa maahan saapuessaan. Pykälän 1 momentissa säädetään tilanteista, joissa matkailutarkoituksessa tai muussa lyhytaikaisessa tarkoituksessa viisumivapaasti tai viisumilla maahan saapunut voi saada Suomessa oleskeluluvan tässä pykälässä erikseen säädettyissä tapauksissa.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jonka mukaan ulkomaalaiselle, joka on ennen Suomeen saapumistaan oleskellut toisessa jäsenvaltiossa tutkijadirektiivissä tarkoitetun tieteellisen tutkimuksen suorittamista varten ja hakee Suomessa oleskelulupaa samaan tarkoitukseen, voitaisiin myöntää oleskelulupa. Oleskeluluvan myöntämisen

edellytyksenä olisi, että ulkomaalainen tutkija on tehnyt toisessa jäsenvaltiossa toimivan tutkimuslaitoksen kanssa vastaanottosopimuksen. Kohdalla pantaisiin kansallisesti täytäntöön tutkijadirektiivin 13 artiklan 5 kohdan säännös, jonka mukaan jäsenvaltiot eivät saa vaatia tutkijaa poistumaan alueeltaan viisumi- tai oleskelulupahakemusten tekemistä varten. Kohta kattaisi tilanteet, joissa toisessa jäsenvaltiossa vastaanottosopimuksen tehnyt tutkija oleskelee Suomessa missä tarkoituksessa tahansa ja päättää hakea tutkijadirektiivin mukaista oleskelulupaa.

Kun oleskelulupa 49 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan myönnetään Suomesta haettuna, luvan perusteena on siis 47 §:n 1 momentin 4 kohta.

Kohdassa säädettäisiin, että myös tutkijadirektiivin mukaisen tutkijan perheenjäsenelle voitaisiin poikkeuksellisesti myöntää oleskelulupa Suomesta haettuna. Oleskeluluvan myöntäminen perheenjäsenelle ei edellyttäisi, että perheenjäsen on myös oleskellut toisessa jäsenvaltiossa tutkijan kanssa tämän oleskelua siellä tutkijadirektiivissä tarkoitettua tieteellisen tutkimuksen suorittamista varten.

58 a §. *Tutkijadirektiiviin perustuvan oleskeluluvan peruuttaminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin 58 §:ssä säädetyn ohella 47 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella myönnetyn oleskeluluvan peruuttamisesta.

Pykälän nojalla ulkomaalaiselle tutkijalle tutkijadirektiivissä tarkoitettua tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten myönnetty määräaikainen oleskelulupa voitaisiin 58 §:ssä säädetyn lisäksi peruuttaa, jos ulkomaalaisen tutkijan ja tutkimuslaitoksen välinen vastaanottosopimus on päättynyt tai jos opetusministeriö on jättänyt uusimatta taikka peruuttanut tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuuden kuukauden aikaraja oleskeluluvan peruuttamiselle siinä tilanteessa, jossa tutkimushanke on saatettu asianmukaisesti päätökseen. Tutkijalla olisi siten tutkimuksen päättymisestä vähintään kuusi kuukautta aikaa hankkia oleskelulleen uusi peruste, jos hän haluaa jatkaa oleskeluaan Suomessa. Tämä edistäisi sitä maahanmuuttopolitiikan tavoitetta, että mahdollisimman moni tutkija jäisi Suomeen.

Kuuden kuukauden aikarajaa sovellettaisiin myös siihen tilanteeseen, että opetusministeriö on tutkijasta riippumattomasta syystä jättänyt uusimatta tai peruuttanut tutkimuslaitoksen hyväksymisen. Koska hyväksymisen epäminen johtuisi tutkimuslaitoksesta, tutkijan oleskelulupaa ei olisi syytä välittömästi peruuttaa. Kuuden kuukauden aika alkaisi siitä, kun opetusministeriön päätös on saanut lainvoiman.

Jos oleskelulupaa on tutkimuksen valmistumisen jälkeen jäljellä vielä pitkä aika, esimerkiksi yli vuosi, oleskelulupa on jossain vaiheessa syytä peruuttaa. Koska kyseessä on direktiiviin perustuva oleskelulupa, joka antaa tutkijalle tiettyjä oikeuksia jäsenvaltioissa, ei ole syytä pitkään pitää näitä oikeuksia voimassa henkilöillä, jotka eivät enää täytä direktiivin mukaisia tutkijan oleskelun edellytyksiä.

67 §. *Maahanmuuttovirasto oleskelulupaviranomaisena.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan uuden 58 a §:n johdosta lisättäväksi Maahanmuuttoviraston toimivaltaan peruuttaa myöntämänsä oleskelulupa momentissa mainitun lisäksi 58 a §:ssä mainituilla perusteilla.

68 §. *Paikallispoliisi oleskelulupaviranomaisena.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan uuden 58 a §:n johdosta lisättäväksi poliisin toimivaltaan peruuttaa myöntämänsä oleskelulupa momentissa mainitun lisäksi 58 a §:ssä mainituilla perusteilla.

81 §. *Työnteko ilman oleskelulupaa.* Pykälässä säädetään työnteko-oikeudesta tilanteissa, joissa ulkomaalaisella ei tarvitse olla oleskelulupaa. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 kohta, jossa säädettäisiin ulkomaalaisen oikeudesta suorittaa Suomessa tieteellistä tutkimusta toisessa jäsenvaltiossa tehdyn tutkijadirektiivissä tarkoitettua vastaanottosopimuksen perusteella enintään kolmen kuukauden ajan. Säännös perustuu tutkijadirektiivin 13 artiklan 2 kohtaan, jossa säädetään mahdollisuudesta tehdä tutkimusta toisessa jäsenvaltiossa enintään kolmen kuukauden ajan.

Ajanjakso olisi sama kuin aika, jonka ulkomaalainen voi Schengenin säännösten mukaisesti oleskella Suomessa kuuden kuukauden aikana. Jos ulkomaalainen on viisumivollinen, viisumi voisi olla Suomen tai

jonkun muun Schengen-valtion myöntämä Schengen-viisumi.

Ilman oleskelulupaa olevalla ulkomaalaisella tutkijalla, jolla on työnteko-oikeus pykälän tämän kohdan nojalla, olisi tieteellisen tutkimuksen suorittamisen ohella oikeus opettaa. Opetustyö voisi tapahtua joko siinä laitoksessa, jossa henkilö tekee tieteellistä tutkimusta, tai jossakin toisessa opetusta antavassa laitoksessa.

190 §. Valitus. Pykälässä säädetään oikeudesta hakea muutosta pykälässä mainittujen toimivaltaisten viranomaisten päätökseen. Tutkijadirektiivin perusteella ulkomaalaislakiin ehdotettavien muutosten johdosta toimivaltaisiin viranomaisiin ehdotetaan lisättäväksi opetusministeriö. Valituskelpoisia opetusministeriön päätöksiä olisivat 47 a ja 47 c §:ssä säädettyt päätökset.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Esityksen lähtökohtana on, että tutkimuslaitosten hyväksyminen kuuluisi opetusministeriön tehtäviin. Opetusministeriön tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksessa opetusministeriöstä (379/2003). Opetusministeriön suorittamasta tutkimuslaitosten hyväksymisestä ehdotetaan säädettyväksi ulkomaalaislaissa, joten valtioneuvoston asetusta opetusministeriöstä ei näin ollen ole tarvetta muuttaa.

Tutkimuslaitosten hyväksymisen osalta noudatettaisiin hallintolakia.

3 Voimaantulo

Direktiivin 17 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 12 päivänä lokakuuta 2007.

Ehdotetut lainmuutokset edellyttävät kuitenkin, että muutoksiin ehditään valmistautua riittävästi muuan muassa tiedottamalla siitä oleskelulupaa hakeville ulkomaalaisille tutkijoille ja tutkimustyötä harjoittaville laitoksille. Tämän vuoksi ehdotetaan, että laki tulisi voimaan aikaisintaan kolmen kuukauden kuluessa sen hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen (HE 28/2003 vp) yhteydessä eduskunnan perustuslakivaliokunta käsitteli perusteellisesti ulkomaalaislainsäädännön suhdetta perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin (PeVL 4/2004 vp).

Esityksessä perustettavaksi ehdotettua uutta maahanpääsymenettelyä on kuitenkin tarvetta tarkastella suhteessa perustuslain 21 §:ään, jossa säädetään oikeusturvasta ja 124 §:ään, joka koskee hallintotehtävien antamista muulle kuin viranomaiselle.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytyksiä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Esityksen mukaan opetusministeriön tekemästä tutkimuslaitoksen hyväksymisestä tai hyväksymisen uusimatta jättämisestä taikka peruuttamisesta koskevista päätöksistä olisi mahdollisuus valittaa hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölaissa säädettyllä tavalla. Esitys vastaa näin ollen perustuslain 21 §:n säännöksiä.

Lain 124 §:ssä säädetään, että julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Esityksessä ehdotetaan, että tutkijan vastaanottavan tutkimuslaitoksen tulisi varmistaa tiettyjen edellytysten täytyminen ennen kuin laitos voi tehdä tutkijan kanssa vastaanottosopimuksen. Tämän jälkeen tutkimuslaitos antaa Maahanmuuttovirastolle tiedot, joiden perusteella se on tehnyt vastaanottosopimuksen. Oleskeluluvan myöntämisestä tutkijalle päättäisi kuitenkin Maahanmuuttovi-

rasto, jolla olisi edelleen lopullinen harkinta oleskeluluvan myöntämisen edellytysten täyttymisestä. Tutkimuslaitoksille ei siis siirrettäisi nykyisen lainsäädännön nojalla Ulkomaalaisvirastolle kuuluvia julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä. Tältä osin esitys on sopusoinnussa myös perustuslain 124 §:n säännöksen kanssa.

Esitys ei näin ollen sisällä perusoikeuksien kannalta merkittäviä muutoksia ja se voidaan käsitellä perustuslain 72 §:n mukaisessa tavallisessa käsittelyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 2004 annetun ulkomaalaislain (301/2004) 47 §:n 1 momentti, 49 §:n 1 momentti, 67 §:n 2 momentti, 68 §:n 2 momentti, 81 §:n 1 momentti ja 190 §, sellaisina kuin niistä ovat 67 §:n 2 momentti ja 190 § laissa 973/2007 sekä 68 §:n 2 momentti laissa 358/2007, sekä

lisätään lakiin uusi 47 a—47 f ja 58 a § seuraavasti:

47 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;

2) jatkuvaluonteista työntekoa varten;

3) jatkuvaluonteista elinkeinonharjoittamista varten; taikka

4) kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsytymisestä tieteellistä tutkimusta varten annetussa neuvoston direktiivissä 2005/71/EY (*tutkijadirektiivi*) tarkoitettua tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten.

47 a §

Tutkimuslaitoksen hyväksyminen

Tutkimuslaitoksen, joka haluaa toimia tutkijadirektiivissä tarkoitetun maahanpääsytymenettelyn mukaisena tutkijan vastaanottajana, on saatava tähän opetusministeriön hyväksyntä.

Päätös tutkimuslaitoksen hyväksymisestä perustuu harkintaan, jossa otetaan huomioon tutkimuslaitoksen tehtävät ja toiminnan tavoitteet.

Päätöksessä määrätään hyväksymisen voimassaoloaika, jonka on oltava vähintään viisi vuotta. Hyväksymisen voimassaolo voidaan määrätä viittä vuotta lyhyemmäksi, jos siihen on perusteltu syy.

47 b §

Luettelo hyväksytyistä tutkimuslaitoksista

Opetusministeriön on julkaistava luettelo hyväksytyistä tutkimuslaitoksista ja saatettava se ajan tasalle vähintään kerran vuodessa.

47 c §

Tutkimuslaitoksen hyväksymisen uusimatta jättäminen tai peruuttaminen

Opetusministeriö voi jättää tutkimuslaitoksen hyväksymisen uusimatta tai peruuttaa sen, jos tutkimuslaitos on hyväksymistä hakiessaan tietoisesti antanut tutkimuslaitoksen tehtäviä tai toiminnan tavoitteita koskevia tai muita päätökseen vaikuttaneita vääriä tietoja taikka salannut sellaisen seikan, joka olisi saattanut estää tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

47 d §

Vastaanottosopimus

Tutkimuslaitoksen, joka haluaa toimia tutkijadirektiivissä tarkoitetun tutkijan vastaanottajana, on tehtävä hänen kanssaan vastaan-

ottosopimus. Ulkomaalainen sitoutuu vastaanottosopimuksessa toteuttamaan tutkijadirektiivin mukaisen tieteellisen tutkimushankkeen ja tutkimuslaitos sitoutuu vastaanottamaan ulkomaalaisen tätä tarkoitusta varten.

Tutkimuslaitos voi tehdä vastaanottosopimuksen, jos:

1) se on hyväksynyt tutkimushankkeen tarkistettuaan ensin:

a) tieteellisen tutkimushankkeen tavoitteen, keston ja toteutukseen tarvittavien varojen saatavuuden;

b) ulkomaalaisen tutkijan pätevyyden;

2) ulkomaalaisella on oleskelunsa ajan käytössään riittävät kuukausittaiset varat, joilla hän kattaa oleskelu- ja paluukustannuksensa;

3) ulkomaalaisen oleskelun kestäessä enintään neljä kuukautta hänellä on luotettavan ja vakavaraisen yhtiön tai laitoksen myöntämä sairausvakuutus taikka jonkin valtion myöntämä lakisääteinen sairausvakuutus, joka kattaa hänen sairaanhoidostaan aiheutuvat kustannukset;

4) ulkomaalaisen oikeussuhde ja työehdot on vastaanottosopimuksessa määrätty.

47 e §

Oleskeluluvan myöntäminen tieteellistä tutkimusta varten

Ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa tutkijadirektiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta varten, jos:

1) hän on tehnyt tutkimuslaitoksen kanssa vastaanottosopimuksen;

2) hän täyttää vastaanottosopimuksen tekemiselle säädetyt edellytykset; ja

3) hän ei vaaranna yleistä järjestystä tai turvallisuutta taikka kansanterveyttä.

Ennen kuin ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa ensimmäisen kerran, tutkimuslaitoksen on annettava Maahanmuuttovirastolle tiedot vastaanottosopimuksen edellytysten täyttymisestä.

47 f §

Vastaanottosopimuksen päättyminen

Vastaanottosopimus päättyy, kun tutkija on saattanut tutkimuksensa loppuun. Vastaanot-

tosopimus päättyy ennen tutkimuksen loppuun saattamista, jos ulkomaalaista ei päästetä maahan tai vastaanottosopimuksen tekemisen edellytyksenä oleva oikeussuhde purkautuu tai opetusministeriö jättää uusimatta taikka peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

Tutkimuslaitoksen on ilmoitettava opetusministeriölle ja oleskeluluvan myöntäneelle viranomaiselle tutkimuksen loppuun saattamisesta. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa tutkimuksen valmistumisesta.

Tutkimuslaitoksen on viipymättä ilmoitettava opetusministeriölle ja oleskeluluvan myöntäneelle viranomaiselle seikoista, jotka estävät vastaanottosopimuksen täytäntöönpanon.

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

1) ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;

2) ulkomaalainen on jo ennen Suomeen saapumistaan asunut vähintään kaksi vuotta yhdessä Suomessa asuvan aviopuolisonsa kanssa tai elänyt jatkuvasti vähintään kaksi vuotta yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa Suomessa asuvan henkilön kanssa;

3) työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta;

4) ulkomaalainen on ennen Suomeen saapumistaan oleskellut toisessa jäsenvaltiossa tutkijadirektiivissä tarkoitetun tieteellisen tutkimuksen suorittamista varten ja hakee Suomessa oleskelulupaa samaan tarkoitukseen tai on tällaisen henkilön perheenjäsen; taikka

5) oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

58 a §

Tutkijadirektiiviin perustuvan oleskeluluvan peruuttaminen

Edellä 47 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla myönnetty määräaikainen oleskelulupa voidaan 58 §:ssä säädetyn lisäksi peruuttaa, jos vastaanottosopimus päättyy tai opetusministeriö jättää uusimatta taikka peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

Jos vastaanottosopimus päättyy tutkimuksen loppuun saattamisen vuoksi, oleskelulupa voidaan peruuttaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua tutkimuksen valmistumisesta. Jos vastaanottosopimus päättyy sen vuoksi, että opetusministeriö jättää uusimatta taikka peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymisen, oleskelulupa voidaan peruuttaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun päätös sai lainvoiman.

67 §

Maahanmuuttovirasto oleskelulupaviranomaisena

Maahanmuuttovirasto peruuttaa oleskeluluvan 58 §:n 1, 2 ja 6 momentissa mainituilla perusteilla sekä peruuttaa myöntämänsä oleskeluluvan 58 §:n 4 ja 5 momentissa sekä 58 a §:ssä mainituilla perusteilla.

68 §

Paikallispoliisi oleskelulupaviranomaisena

Kihlakunnan poliisilaitos peruuttaa myöntämänsä oleskeluluvan 58 §:n 1, 2, 4 ja 5 momentissa sekä 58 a §:ssä mainituilla perusteilla.

81 §

Työnteko ilman oleskelulupaa

Oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa on ulkomaalaisella, joka:

1) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla tulikiksi, opettajaksi, asiantuntijaksi tai urheilutuomariksi enintään kolmen kuukauden ajaksi;

2) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla ammattitaiteilijaksi tai urheilijaksi, mukaan lukien avustava, huoltava ja valmentava henkilökunta, enintään kolmen kuukauden ajaksi;

3) työskentelee merimiehenä joko ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella tai, tultuaan palvelukseen muualla kuin Suomessa, aluksella, joka pääasiassa liikennöi ulkomaisten satamien välillä;

4) tulee marjojen, hedelmien, erikoiskasvien, juuresten ja vihannesten poimintaan tai korjuuseen taikka turkistarhatyöhön enintään kolmen kuukauden ajaksi;

5) on kansainvälistä suojelua haettuaan oleskellut Suomessa kolme kuukautta, enintään hakemuksen lainvoimaiseen ratkaisemiseen asti;

6) tulee suorittamaan toisessa Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtiossa toimivan yrityksen vakituisena työntekijänä palvelujen tarjoamisvapauden piiriin kuuluvaa tilapäistä hankinta- tai alihankintatyötä, jos hänellä on mainitussa valtiossa oleskeluun ja työntekoon oikeuttavat luvat, jotka ovat voimassa työn päätyttyä Suomessa; tai

7) tulee Suomeen tutkijaksi toisessa jäsenvaltiossa solmitun tutkijadirektiivin mukaisen vastaanottosopimuksen perusteella tutkijadirektiivissä tarkoitetun tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten enintään kolmen kuukauden ajaksi.

190 §

Valitus

Tässä laissa tarkoitettuun Maahanmuuttoviraston, poliisin, rajatarkastusviranomaisen, työvoimatoimiston, Suomen edustuston ja opetusministeriön päätökseen saa hakea

muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen si- Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
ten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. 20 .

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 2007

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maahanmuutto- ja eurooppaministeri *Astrid Thors*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 2004 annetun ulkomaalaislain (301/2004) 47 §:n 1 momentti, 49 §:n 1 momentti, 67 §:n 2 momentti, 68 §:n 2 momentti, 81 §:n 1 momentti ja 190 §, sellaisina kuin niistä ovat 67 §:n 2 momentti ja 190 § laissa 973/2007 sekä 68 §:n 2 momentti laissa 358/2007, sekä

lisätään lakiin uusi 47 a—47 f ja 58 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

47 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomaila olevalle henkilölle:

- 1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;
- 2) jatkuvaluonteista työntekoa varten; *taikka*
- 3) jatkuvaluonteista elinkeinonharjoittamista varten.

Ehdotus

47 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;
- 2) jatkuvaluonteista työntekoa varten;
- 3) jatkuvaluonteista elinkeinonharjoittamista varten; *taikka*
- 4) *kolmansien maiden kansalaisten erityisesti maahanpääsymenettelystä tieteellistä tutkimusta varten annetussa neuvoston direktiivissä 2005/71/EY (tutkijadirektiivi) tarkoitettua tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten.*

47 a §

Tutkimuslaitoksen hyväksyminen

Tutkimuslaitoksen, joka haluaa toimia tutkijadirektiivissä tarkoitetun maahanpääsymenettelyn mukaisena tutkijan vastaanottajana, on saatava tähän opetusministeriön hyväksyntä.

Päätös tutkimuslaitoksen hyväksymisestä perustuu harkintaan, jossa otetaan huomioon tutkimuslaitoksen tehtävät ja toiminnan tavoitteet.

Päätöksessä määrätään hyväksymisen voimassaoloaika, jonka on oltava vähintään viisi vuotta. Hyväksymisen voimassaolo voidaan määrätä viittä vuotta lyhyemmäksi, jos siihen on perusteltu syy.

47 b §

Luettelo hyväksytyistä tutkimuslaitoksista

Opetusministeriön on julkaistava luettelo hyväksytyistä tutkimuslaitoksista ja saatettava se ajan tasalle vähintään kerran vuodessa.

47 c §

Tutkimuslaitoksen hyväksymisen uusimatta jättäminen tai peruuttaminen

Opetusministeriö voi jättää tutkimuslaitoksen hyväksymisen uusimatta tai peruuttaa sen, jos tutkimuslaitos on hyväksymistä hakiessaan tietoisesti antanut tutkimuslaitoksen tehtäviä tai toiminnan tavoitteita koskevia tai muita päätökseen vaikuttaneita vääriä tietoja taikka salannut sellaisen seikan, joka olisi saattanut estää tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

47 d §

Vastaanottosopimus

Tutkimuslaitoksen, joka haluaa toimia tutkijadirektiivissä tarkoitetun tutkijan vastaanottajana, on tehtävä hänen kanssaan vastaanottosopimus. Ulkomaalainen sitoutuu vastaanottosopimuksessa toteuttamaan tutkijadirektiivin mukaisen tieteellisen tutkimushankkeen ja tutkimuslaitos sitoutuu vastaanottamaan ulkomaalaisen tätä tarkoitusta varten.

Tutkimuslaitos voi tehdä vastaanottosopimuksen, jos:

1) se on hyväksynyt tutkimushankkeen tarkistettuaan ensin:

a) tieteellisen tutkimushankkeen tavoitteen, keston ja toteutukseen tarvittavien varojen saatavuuden;

b) ulkomaalaisen tutkijan pätevyyden;

2) ulkomaalaisella on oleskelunsa ajan käytössään riittävät kuukausittaiset varat, joilla hän kattaa oleskelu- ja paluukustannuksensa;

3) ulkomaalaisen oleskelun kestäessä enintään neljä kuukautta hänellä on luotettavan ja vakavaraisen yhtiön tai laitoksen myöntämä sairausvakuutus taikka jonkin valtion myöntämä lakisääteinen sairausvakuutus, joka kattaa hänen sairaanhoidostaan aiheutuvat kustannukset;

4) ulkomaalaisen oikeussuhde ja työehdot on vastaanottosopimuksessa määrätty.

47 e §

Oleskeluluvan myöntäminen tieteellistä tutkimusta varten

Ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa tutkijadirektiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta varten, jos:

1) hän on tehnyt tutkimuslaitoksen kanssa vastaanottosopimuksen;

2) hän täyttää vastaanottosopimuksen tekemiselle säädetyt edellytykset; ja

3) hän ei vaaranna yleistä järjestystä tai turvallisuutta taikka kansanterveyttä.

Ennen kuin ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa ensimmäisen kerran, tutkimuslaitoksen on annettava Maahanmuuttovirastolle tiedot vastaanottosopimuksen edellytysten täyttymisestä.

47 f §

Vastaanottosopimuksen päättyminen

Vastaanottosopimus päättyy, kun tutkija on saattanut tutkimuksensa loppuun. Vastaanottosopimus päättyy ennen tutkimuksen loppuun saattamista, jos ulkomaalaista ei pääsetä maahan tai vastaanottosopimuksen tekemisen edellytyksenä oleva oikeussuhde purkautuu tai opetusministeriö jättää uusimatta taikka peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

Tutkimuslaitoksen on ilmoitettava opetusministeriölle ja oleskeluluvan myöntäneelle viranomaiselle tutkimuksen loppuun saattamisesta. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa tutkimuksen valmistumisesta.

Tutkimuslaitoksen on viipymättä ilmoitettava opetusministeriölle ja oleskeluluvan myöntäneelle viranomaiselle seikoista, jotka estävät vastaanottosopimuksen täytäntöönpanon.

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

1) ulkomaalainen on ollut Suomen kansa-

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

1) ulkomaalainen on ollut Suomen kansa-

lainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;

2) ulkomaalainen on jo ennen Suomeen saapumistaan asunut vähintään kaksi vuotta yhdessä Suomessa asuvan aviopuolisonsa kanssa tai elänyt jatkuvasti vähintään kaksi vuotta yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa Suomessa asuvan henkilön kanssa;

3) työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta; *taikka*

4) oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

lainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;

2) ulkomaalainen on jo ennen Suomeen saapumistaan asunut vähintään kaksi vuotta yhdessä Suomessa asuvan aviopuolisonsa kanssa tai elänyt jatkuvasti vähintään kaksi vuotta yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa Suomessa asuvan henkilön kanssa;

3) työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta;

4) *ulkomaalainen on ennen Suomeen saapumistaan oleskellut toisessa jäsenvaltiossa tutkijadirektiivissä tarkoitetun tieteellisen tutkimuksen suorittamista varten ja hakee Suomessa oleskelulupaa samaan tarkoitukseen tai on tällaisen henkilön perheenjäsen; taikka*

58 a §

Tutkijadirektiiviin perustuvan oleskeluluvan peruuttaminen

Edellä 47 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla myönnetty määräaikainen oleskelulupa voidaan 58 §:ssä säädetyn lisäksi peruuttaa, jos vastaanottosopimus päättyy tai opetusministeriö jättää uusimatta taikka peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

Jos vastaanottosopimus päättyy tutkimuksen loppuun saattamisen vuoksi, oleskelulupa voidaan peruuttaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua tutkimuksen valmistumisesta. Jos vastaanottosopimus päättyy sen vuoksi, että opetusministeriö jättää uusimatta taikka peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymisen, oleskelulupa voidaan peruuttaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun päätös sai lainvoiman.

67 §

Maahanmuuttovirasto oleskelulupaviranomaisena

Maahanmuuttovirasto peruuttaa oleskeluluvan 58 §:n 1, 2 ja 6 momentissa mainituilla perusteilla sekä peruuttaa myöntämänsä oleskeluluvan 58 §:n 4 ja 5 momentissa mainituilla perusteilla.

67 §

Maahanmuuttovirasto oleskelulupaviranomaisena

Maahanmuuttovirasto peruuttaa oleskeluluvan 58 §:n 1, 2 ja 6 momentissa mainituilla perusteilla sekä peruuttaa myöntämänsä oleskeluluvan 58 §:n 4 ja 5 momentissa sekä 58 a §:ssä mainituilla perusteilla.

68 §

Paikallispoliisi oleskelulupaviranomaisena

Kihlakunnan poliisilaitos peruuttaa myöntämänsä oleskeluluvan 58 §:n 1, 2, 4 ja 5 momentissa mainituilla perusteilla.

68 §

Paikallispoliisi oleskelulupaviranomaisena

Kihlakunnan poliisilaitos peruuttaa myöntämänsä oleskeluluvan 58 §:n 1, 2, 4 ja 5 momentissa sekä 58 a §:ssä mainituilla perusteilla.

81 §

Työnteko ilman oleskelulupaa

Oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa on ulkomaalaisella, joka:

- 1) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla tulokiksi, opettajaksi, asiantuntijaksi tai urheilutuomariksi enintään kolmen kuukauden ajaksi;
- 2) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla ammattitaiteilijaksi tai urheilijaksi, mukaan lukien avustava, huoltava ja valmentava henkilökunta, enintään kolmen kuukauden ajaksi;
- 3) työskentelee merimiehenä joko ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella tai, tultuaan palvelukseen muualla kuin Suomessa, aluksella, joka pääasiassa liikennöi ulkomaisten satamien välillä;
- 4) tulee marjojen, hedelmien, erikoiskasvi-

81 §

Työnteko ilman oleskelulupaa

Oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa on ulkomaalaisella, joka:

- 1) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla tulokiksi, opettajaksi, asiantuntijaksi tai urheilutuomariksi enintään kolmen kuukauden ajaksi;
- 2) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla ammattitaiteilijaksi tai urheilijaksi, mukaan lukien avustava, huoltava ja valmentava henkilökunta, enintään kolmen kuukauden ajaksi;
- 3) työskentelee merimiehenä joko ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella tai, tultuaan palvelukseen muualla kuin Suomessa, aluksella, joka pääasiassa liikennöi ulkomaisten satamien välillä;
- 4) tulee marjojen, hedelmien, erikoiskasvi-

en, juuresten ja vihannesten poimintaan tai korjuuseen taikka turkistarhatyöhön enintään kolmen kuukauden ajaksi;

5) on kansainvälistä suojelua haettuaan oleskellut Suomessa kolme kuukautta, enintään hakemuksen lainvoimaiseen ratkaisemiseen asti; *tai*

6) tulee suorittamaan toisessa Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtiossa toimivan yrityksen vakituksena työntekijänä palvelujen tarjoamisvapauden piiriin kuuluvaa tilapäistä hankinta- tai alihankintatyötä, jos hänellä on mainitussa valtiossa oleskeluun ja työntekoon oikeuttavat luvat, jotka ovat voimassa työn päätyttyä Suomessa.

en, juuresten ja vihannesten poimintaan tai korjuuseen taikka turkistarhatyöhön enintään kolmen kuukauden ajaksi;

5) on kansainvälistä suojelua haettuaan oleskellut Suomessa kolme kuukautta, enintään hakemuksen lainvoimaiseen ratkaisemiseen asti;

6) tulee suorittamaan toisessa Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtiossa toimivan yrityksen vakituksena työntekijänä palvelujen tarjoamisvapauden piiriin kuuluvaa tilapäistä hankinta- tai alihankintatyötä, jos hänellä on mainitussa valtiossa oleskeluun ja työntekoon oikeuttavat luvat, jotka ovat voimassa työn päätyttyä Suomessa; *tai*

7) tulee Suomeen tutkijaksi toisessa jäsenvaltiossa solmitun tutkijadirektiivin mukaisen vastaanottosopimuksen perusteella tutkijadirektiivissä tarkoitetun tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten enintään kolmen kuukauden ajaksi.

190 §

Valitus

Tässä laissa tarkoitettuun Maahanmuuttoviraston, poliisin, rajatarkastusviranomaisen, työvoimatoimiston ja Suomen edustuston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

190 §

Valitus

Tässä laissa tarkoitettuun Maahanmuuttoviraston, poliisin, rajatarkastusviranomaisen, työvoimatoimiston, Suomen edustuston ja opetusministeriön päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*